

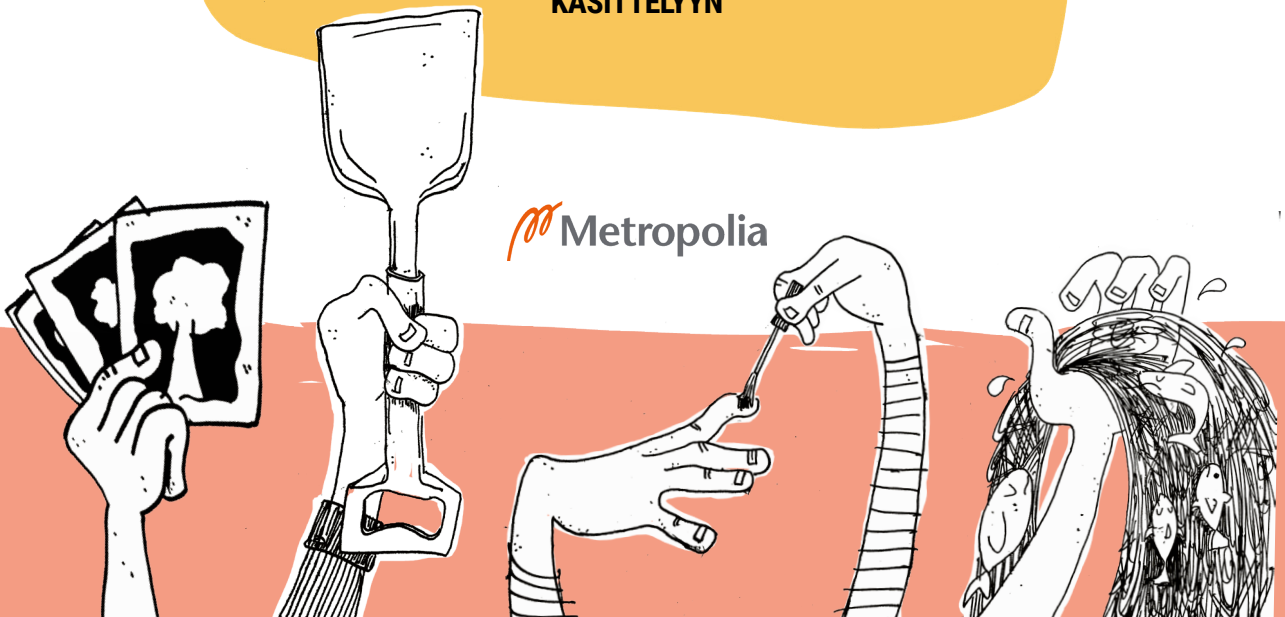

toim. MAI SALMENKANGAS

TULE HYVÄ KAKKU!

TYÖKALUJA SUKUPUOLTEN
TASA-ARVON LUOVAAN
KÄSITTELYYN

 Metropolia

TULE HYVÄ KAKKU!

Työkaluja sukupuolten
tasa-arvon luovaan käsittelyyn

© Metropolia Ammattikorkeakoulu &
Loisto Setlementti/Poikien Talo 2023

Julkaisija:

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Toimittaja:

Mai Salmenkangas

Kirjottajat:

Raili Honkanen-Korhonen,
Pia Laiho, Johanna Niemi,
Kimmo Saastamoinen, Mai
Salmenkangas, Tom Serratti

Graafinen suunnittelu ja kuvitus:

Tom Serratti

Metropolia Ammattikorkeakoulun
julkaisuja
OIVA-sarja 55
Helsinki 2023

ISBN 978-952-328-379-4 (nid.)

ISBN 978-952-328-375-6 (pdf)

ISSN 2490-2047 (nid.)

ISSN 2490-2055 (pdf)

Tämä teos on lisensoitu **Creative Commons Nimeä-EiKaupallinen-JaaSamoin 4.0 Kansainvälinen -lisenssillä**
pois lukien siinä olevat kuvat.

And Beyond – Miesten luovat polut työelämään on Metropolia Ammattikorkeakoulun ja Poikien Talon yhteishanke (ESR 2021–23), joka kehitti luovuutta ja omakohtaisia kokemuksia hyödyntäviä lähestymistapoja työmarkkinoiden sukupuolen mukaisen segregaatian käsittelyyn nuorten kanssa. Nuorille järjestettyjen pajojen ja kokeilujen pohjalta kehitettiin konkreettisia työvälineitä ja toteutettiin koulutuksia ammattilaisille.

metropolia.fi/julkaisut

metropolia.fi/andbeyond

www.poikientalo.fi/andbeyond

 Metropolia

Loisto
SETLEMENTTI

Vipuvoimaa

EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

toim. MAI SALMENKANGAS

TULE HYVÄ KAKKU!

TYÖKALUJA SUKUPUOLTEN
TASA-ARVON LUOVAAN
KÄSITTELYYN

Sisällysluettelo

09 VIRITTÄYTYMINEN

- 10 **LUOVUUTTA JA NUORTEN TIETOISIA TULEVAISUUSVALINTOJA**
MITÄ? Omien valintojen käsittelyä luovalla työotteella
MIKSI? Työmarkkinoiden segregaaation purkamiseksi
KENELLE? Nuorille tai kenelle vain
MITEN PÄÄSTÄ ALKUUN? Virittäydytään yhdessä

- 16 **HENGITÄ JA KATSO LUONTOON**
Virittäydytään oppaan lukemiseen rauhoittamalla oma mieli sekä tekemällä mielikuvaharjoitus

- 18 **RYTMIKÄVELY**
Virittäydytään yhteiseen tekemiseen fyysisesti ennen tasa-arvoon liittyvän luovan työskentelyn aloittamista

21 LUOVAT TOIMINTATUOKIOT

- 22 **KENGÄT KERTO VAT**
Valokuvataan lempikengät ja kerrotaan niihin liittyvän tarinan kautta "kenkien suulla" omasta itsestä ja elämästä

- 24 **ANALOGINEN SOMESEINÄ SEGREGAATIESTA**
Herätetään sosiaalisen median logiikkaa hyödyntäen keskustelua sukupuolen mukaisesta segregaaatiosta tilanteissa, joissa on vähän aikaa ja paljon ihmisiä

- 28 **TASA-ARVOVÄITTEITÄ JANALLA**
Ilmaistaan oma näkemys sukupuolten tasa-arvoon liittyviin väitteisiin kävelemällä tiettyyn kohtaan janaa

- 30** **MINUN KUVA-AAPISENI**
Pohditaan omia vahvuuksia tai jotakin ilmiötä etsimällä eri ulottuvuuksia kuvaavia sanoja ja kuvia jokaiselle aakoselle A:sta Ö:hön.
- 32** **VISUAALINEN YSTÄVÄKIRJA**
Pohditaan itselle tärkeitä asioita vastaamalla kuvitteellisen ystävän ystäväkirjan kysymyksiin kuvilla.
- 34** **KUVASAFARI**
Käsitellään annettua aihetta pelinomaisesti valokuvauksen keinoin käyttäen inspiraationa kuvasafarin visuaalisia ohjeita.
- 38** **ÄÄNISAFARI**
Käsitellään annettua aihetta pelinomaisesti tallentamalla ympäröiviä ääniä.
- 40** **RYTMIKKÄÄT TYÖVÄLINEET**
Eläydytään työmarkkinoiden sukupuolen mukaiseen segregatioon tuottamalla rytmejä mies- ja naisennemistöisten työpaikkojen työvälineillä.
- 42** **PINNAN ALLA**
Herätetään keskustelua yhteiskunnan sukupuolittuneisuudesta ottamalla pienryhmissä valokuvia erilaisista siihen liittyvistä näkökulmista.
- 44** **YLPEYS JA ENNAKKOLUULO**
Tarkastellaan valokuvaamalla, mikä nykyisessä tai tulevaisuuden työssä antaa aihetta ylpeyteen ja aiheuttaa mahdollisesti ennakkoluuloja.

- 46** **WALL OF FAME**
Pohditaan valokuvien avulla esikuvien ja roolimallien merkitystä ura- ja opiskeluvalintoihin sekä vaihtoehtoi-
siin elämisen ja olemisen tapoihin.
- 48** **MUN BIISI!**
Pohditaan oman näköistä polkua soittamalla mennei-
syyteen vaikuttanut tai tulevaisuuden haaveisiin liittyvä
kappale muille.
- 51** **LUOVAT PROSESSIT**
- 52** **ÄLÄ MUUTA SANO! SANATONTA DIALOGIA**
Tutustutaan toiseen ja harjoitellaan sanatonta dialogia
vaihtamalla joko valokuvia tai arkiääniä tuntemattoman
parin kanssa.
- 56** **SYANOTYPIA: POSTIKORTIT VAIHTOON**
Vedostetaan syanotypiaprosessilla ulkona auringonva-
lossa tai sisällä himmeässä valossa valokuvista posti-
kortteja, joita vaihdetaan muiden osallistujien kanssa.
- 60** **KEMIGRAMMI: JÄTTÄMÄNI JÄLKI**
Mietitään, millaisia jälkiä ihmiset jättävät jälkeensä, ja
vedostetaan valokuvamaisia, ilman kameraa kemigram-
miprosessilla toteutettuja kuvia UV-valon avulla vaikka-
pa omasta kädestä.
- 66** **PHOTOVOICE: KUVAAMALLA ÄÄNI KUULUVIIN**
Yritetään valokuvaamalla ymmärtää jotakin yhteiskun-
nallista epäkohtaa paremmin ja löytää siihen ratkaisuja
yhdessä kutsumalla muita yhteisön jäseniä ja päätöksen-
tekijöitä tutustumaan valokuviin.

75 VÄLINEITÄ TYÖELÄMÄÄN

76 KAHVITAUKOTREFFIT

Jututetaan työpaikan työntekijöitä korostetun epämuodollisesti työpaikan kahvihuoneessa yhteisen kupposen äärellä.

78 TYÖN VARJOSTUS

Tutustutaan työpaikkaan ja seurataan työntekoa siellä yhteisesti sovitusta tarkkailijan roolista käsin.

80 GALLERIATREFFIT

Esitellään näyttelyn yhteydessä omaa osaamista työelämäkumppaneille, jotka ovat tulevaisuuden mahdollisia työnantajia tai toimeksiantajia.

82 TUETTU KEIKKATYÖ

Tehdään keikkatyötä, jonka suorittamista harjoitellaan etukäteen yhdessä ja/tai johon saadaan tarpeen mukaan tukea ohjaajalta.

87 LUOVA TYÖ NÄKYVÄKSI

88 TAIDENÄYTTELY JOKAISEN TAIDOIN

Ripustetaan toteutetuista taideteoksista näyttely, joka on tekijän ja kokijan välistä vuorovaikutusta ja jolla vaikutetaan taiteen kautta yhteisöön laajemminkin.

94 ZINE-KIRJASTO

Julkaistaan taiteellisia tuotoksia zine-pienlehtinä ja perustetaan niistä lukunurkkaus tai vaikkapa tavarapyörällä kiertävä Zine-kirjasto, johon voi tutustua itsenäisesti tai ohjatussa työpajassa.

Virittäytyminen

Tervetuloa tasa-arvoon sukeltavien ja sitä edistävien luovien tuokioiden, prosessien ja muiden työkalujen äärelle! Tämä menetelmäopas sisältää ohjeita And Beyond - Miesten luovat polut työelämään -hankkeen testaamiin ja kehittämiin työkaluihin. Niitä voi käyttää esimerkiksi ryhmissä, joissa oman koulutuspolun, uravaihtoehtojen tai ylipäättään elämän suunnan pohtiminen on ajankohtaista.

Menetelmäopas sisältää ohjeita tasa-arvoon virittäviin harjoituksiin ja luoviin prosesseihin sekä vinkkejä luovuuden hyödyntämiseen työelämäyhteistyössä ja luovien teosten näkyville saattamiseen. Hyödyksi voi olla virittää myös oma mieli ja ryhmän rytmi luovalle työskentelylle ennen varsinaista aloittamista.

Luovuutta ja nuorten tietoisia tulevaisuusvalintoja

MITÄ?

Omien valintojen käsittelyä luovalla työotteella

And Beyondin kehittämässä työkaluissa osallistuva taide kohtaa työmarkkinoiden sukupuolen mukaisen eriytymisen lempeästi, kokeellisesti ja vaihtoehtoisia ilmaisukeinoja hyödyntäen. Pienryhmiä varten suunnitellut työkalut korostavat oman kokemuksen, aistien ja tunteen merkitystä. Samalla kun kädet tekevät, osallistujan mieli pääsee tutkimusmatkalle omiin haaveisiin ja ympäröivään maailmaan.

And Beyond -hankkeessa käytetyt ja kehitetyt työkalut sisältävät sekä lyhyesti aiheeseen virittäviä harjoituksia että pitempiä prosesseja, joiden yhteydessä voi luovuutta käyttäen käsitellä oman näköisen polun löytämistä, normeja ja suomalaista työelämää. Erityisen paljon työkaluissa hyödynnetään valokuvausta ja muita visuaalisia työtapoja.

MIKSI?

Työmarkkinoiden segregaatian purkamiseksi

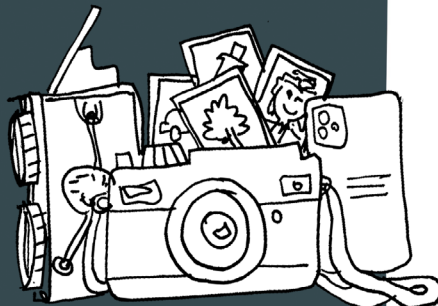
Joskus oman näköisen polun tiellä on iso joukko ristiriitaisia odotuksia, tietämättömyyttä, stereotyyppisiä käsityksiä, epävarmuutta ja jopa pelkoa. Työmarkkinoiden sukupuolen mukaisen segregaatian eli eriytymisen kaltaisia monimutkaisia ilmiöitä käsitellään usein tietopohjaisesti ja puhumalla. Sukupuoli ja omat elämäntavat ovat kuitenkin hyvin herkkä ja henkilökohtainen aihe. Mitä jos sanoja on vaikea löytää? Tai jos kyse ei olekaan tiedon puutteesta vaan siitä, että omat tunteet ovat solmussa ja uskallus hukassa? Hitaat, luovat prosessit voivat auttaa eteenpäin.

And Beyondissa keskityttiin pohtimaan, mikä merkitys sukupuolella on koulutus- ja uravalinnoissa. Keskeisiä näkökulmia olivat esimerkiksi omien vahvuuksien ja unelmien, perhetaustan vaikutuksen ja tulevaisuuden mahdollisten suuntien pohtiminen. Yhdessä keskustellen ja luovasti työskennellen mietittiin juuri itselle sopivaa polkua. Keskeisessä roolissa oli myös erilaisiin työpaikkoihin ja -tehtäviin tutustuminen varovaisin askelin, yhdessä muiden kanssa tai ammattilaisen tukemana. Samalla silmät avautuivat yhteiskunnan normeille, jotka huomaamatta tunkevat kaikkia yhteen muottiin.

VALOKUVIA MATALALLA KYNNYKSELLÄ

Tähän menetelmäoppaaseen on valittu sellaisia valokuvauksen työtapoja, jotka eivät vaadi hintavia investointeja tai erityistiloja, kuten pimiötä. Harjoituksissa voi hyvin käyttää omalla kännykällä otettuja valokuvia. Yhdessä vedustusmenetelmässä hyödynnetään auringonvaloa ja monesta keittiöstä löytyviä aineita. Harjoituksia ohjaavankaan ei tarvitse olla valokuvauksen ammattilainen.

Valokuviin voi suhtautua kunnianhimoisesti ainakin kahdella tapaa. Tavoitteeksi voi asettaa teknisesti mahdollisimman hienot kuvat esimerkiksi valotuksen, sommittelun, kohteen, värien ja rajauksen suhteen. Kun valokuvia käytetään oman elämänpolun selkeyttämisen tukena, kaikki kuvat ovat mestariteoksia. And Beyond -harjoitteissa ensisijaisena tavoitteena onkin, että kuva heijastelee osallistujan omaa näkemystä, että se on hänen näköisensä, henkilökohtainen ja koskettava. Kun valokuva on tällä tavalla kunnianhimoinen, ollaan askel lähempänä taidetta ja merkityksellisiä oivalluksia omasta itsestä.

SEGREGAATIOSTA SELVÄLLÄ SUOMEN KIELELLÄ

Suomessa työmarkkinoiden sukupuolen mukainen segregatio eli eriytyminen on erityisen jyrkkää. Vuosikymmenten ajan esimerkiksi sosiaali- ja terveyspalvelut sekä koulutus ovat olleet hyvin naisenemmistöisiä aloja, kun taas rakennus, kuljetus ja varastointi miesenemmistöisiä.

Vaikka moni ei kiinnitä segregatioon juurikaan huomiota, asiantuntijat pitävät sitä yhtenä Suomen keskeisistä esteistä matkalla tasa-arvoon. Siksi tarvitaan sukupuoliin liittyvien ennako-odotusten ja normien kyseenalaistamista. Eikö kuitenkin olisi tärkeää, että kaikki saavat tehdä oman näköisiään valintoja ja hakeutua työhön, johon heillä on eniten osaamista ja intohimoa?

Tässä oppaassa segregatian sijasta käytetään pääasiallisesti ilmaisua työmarkkinoiden sukupuolen mukainen eriytyminen. Segregatioon voi tutustua tarkemmin esimerkiksi:

THL: Ammattialojen sukupuolen mukainen segregatio

THL: Tasa-arvoinfograafit työelämän segregatiosta

Potentiaali-hanke: Riko kaava (YouTube) (kesto 1:10)

Potentiaali-hanke: Näe pintaa syvemmälle (YouTube) (kesto 1:07)

Potentiaali-hanke: Isona sinusta tulee sinä (YouTube) (kesto 1:05)

KENELLE?

Nuorille tai kenelle vain

Osallistuvan taiteen lähestymistapoja ja toiminnallisia työkaluja voi soveltaa kaikkien kanssa. And Beyond -hankkeessa niitä kehitettiin pienryhmissä, joissa oli 18–29-vuotiaita nuoria miehiä ja muita työskentelystä kiinnostuneita. Erityisesti tavoiteltiin henkilöitä, jotka olivat tehneet tai haluaisivat tehdä sukupuolen mukaan epätyypillisiä koulutus- ja uravalintoja.

Herkistyminen huomaamaan ja kyseenalaistamaan sukupuoleen liittyviä, yksioikoisia odotuksia suomalaisessa yhteiskunnassa kuuluu aivan jokaiselle, olipa kyseessä lapsi, nuori tai aikuinen, vanhempi, ammattilainen, ystävä tai naapuri. Koska taiteeseen ja toiminnallisuuteen sisältyy heittäytymistä, harjoitusten ja etenkin pitempien prosessien toteutus vaatii varsinaisen tekemisen lisäksi aikaa turvallisen, kiireettömän ilmapiirin luomiseen. Siksi työkaluja on helpointa soveltaa tilanteissa, joissa osallistujilta löytyy mahdollisuus paneutua itseensä tutustumiseen ja luovaan työskentelyyn ajan kanssa.

MITEN PÄÄSTÄ ALKUUN?

Virittäydytään yhdessä

Kaikissa luovissa prosesseissa luottamuksen rakentaminen ja yhteinen virittäytyminen ovat keskiössä. Tällöin tutut paikat, ihmiset ja aloitusrutiinit ovat erityisen arvokkaita. And Beyondin luovissa pajoissa tekeminen aloitettiin tavallisesti yhteisellä kahvihetkellä ja välipalalla. Virittäytymiseen voi käyttää myös visuaalisia, fyysisiä ja ääntä hyödyntäviä harjoituksia.

Hyvä lukija, ennen kuin jatkat ryhmänohjaajalle suunnattuihin luovien tasa-arvotyökalujen ohjeisiin, virittäydythän tähän hetkeen seuraavan sivun Hengitä ja katso luontoon -harjoituksella. Ryhmän yhteiseen virittäytymiseen taas voi käyttää vaikkapa Rytmikävely-harjoitusta.

Tämän menetelmäppaan lähtökohdaksi valikoitui Tule hyvä kakku -niminen valokuvateos, jonka yksi And Beyondin nuorista toteutti päiväkotikiikossa. Hiekkalaatikolla leikkivien lasten kaikki tulevaisuuden polut ovat vielä mahdollisia, jokainen on sukupuolesta ja muista lähtökohdistaan riippumatta tasa-arvoinen ja ilmassa väreilee positiivisen lopputuloksen odotus. Samanlaista avoimuutta, tasa-arvoa ja positiivisuutta voi toivoa niihin hetkiin, kun he nuorena tekevät valintoja itsensä näköisestä polusta.

Inspiroivia lukuhetkiä!

Mai ja muu And Beyondin väki

MUISTATHAN LUVAT!

◆ **Lupa kuvaamiseen.** Jos harjoitus sisältää lähikuvia ihmisistä, ensin on syytä varmistaa heidän suostumuksensa valokuvien ottamiseen. Kuvattavan lisäksi suostumus on hyvä pyytää esimerkiksi alle 18-vuotiaiden kohdalla huoltajalta ja muistisairaanhoidon kohdalla omaiselta. Jos kuvia halutaan käyttää muuallakin kuin harjoituksessa, suostumus tulee saada kirjallisena. Harjoituksessa voidaan myös välttää tunnistettavien kasvokuvien ottamista, mikä asettaa kuvaajalle hauskan, mielikuvitusta kutkuttavan haasteen. Lisätietoja esimerkiksi lasten kuvaamisesta löytyy [*Lastensuojeluliiton Oppaasta lasten haastattelijoille ja kuvaajille \(pdf\)*](#).

◆ **Lupa äänittämiseen.** Jos harjoitus sisältää ääntä, on syytä välttää tunnistettavan puheäänien äänittämistä tai äänittämiseen tulee pyytää lupa. Jos ääntä halutaan käyttää muuallakin kuin harjoituksessa, suostumus on hyvä saada kirjallisena.

◆ **Lupa kuvien hyödyntämiseen.** Jos harjoituksessa käytetään muiden ottamia kuvia, on syytä varmistaa, että niiden käyttöön on lupa. Esimerkiksi kaikki netistä löytyvät kuvat eivät ole vapaasti hyödynnettävissä, mutta monista kuvapankeista löytyy luvallisia, maksuttomia kuvia. Erityisen

tärkeää tekijänoikeuksien noudattaminen on, jos harjoituksen pohjalta tuotetaan vaikkapa zine-pienlehti, juliste tai video.

◆ **Lupa musiikin julkiseen esittämiseen.** Jos harjoituksessa hyödynnetään olemassa olevaa musiikkia, sen tulee olla tekijänoikeuksista vapaata tai julkiseen esittämiseen tulee hankkia lupa. Julkiseksi esittämiseksi lasketaan kaikki tilanteet paitsi lähimmässä perhe- ja ystäväpiirissä tapahtuva musiikin esittäminen ja soittaminen.

◆ **Lupa tuotosten julkaisuun.** Jos harjoituksen pohjalta tuotetaan julkaisu, joka on julkisesti esillä, on osallistujilta syytä pyytää suostumus heidän tuotostensa käyttöön. Mitä laajemmalle julkaisu leviää, sitä tärkeämpää on saada suostumus kirjallisena.

Hengitä ja katso luontoon

Virittäydytään oppaan lukemiseen rauhoittamalla oma mieli sekä tekemällä mielikuvaharjoitus.

Kesto:

5 min

Tarvittavat resurssit/materiaalit:

Rauhallinen tila, mahdollisesti tuoli

Tavoite:

Kun lukija pysähtyy arjen keskellä tekemään tämän harjoituksen, oppaan lukeminen on antoisampaa ja luovuutta hyödyntävät harjoitukset tempaavat helpommin mukaansa.

16

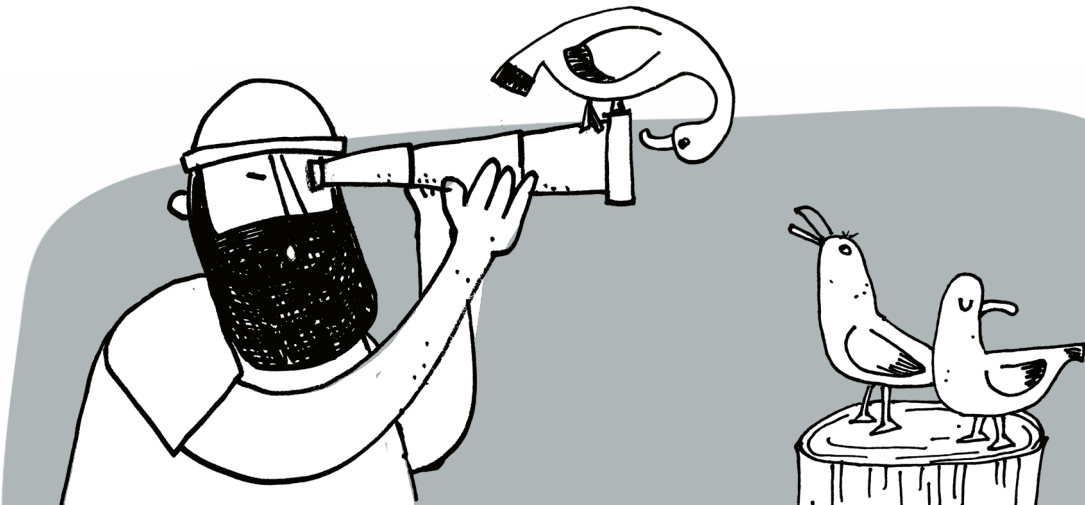
Toteutus:

1. Päätä pitää muutaman minuutin tauko, huokaise ja aseta mielessäsi työsi tietoisesti hetkeksi tauolle. Istu tuolissa arvokkaassa asennossa tai tee harjoitus seisten.
2. Keskity tuntemaan kehoasi. Tunne ensin jalkapohjat lattiaa vasten, sitten takareisien ja takapuolen kontakti tuoliin. Jos nojaat tuolin selkänojaan, tunne sen kosketus selkäsi vasten. Anna lattian ja tuolin kannatella itseäsi.
3. Anna pään keventyä ja ikään kuin kohota sitä ilmapallon lailla, jotta niska hieman pidentyy ja leuka rentoutuu.
4. Hengitä rauhallisesti niin, että tunnet, kuinka napa liikkuu sisäänhengityksellä ulospäin ja uloshengityksellä sisäänpäin. Anna hartioiden rentoutua.

5. Hengittele hetki keskittymällä tähän kehon olotilaan ja hengitykseen. Pysy tietoisena hengityksestä ja rauhallisesta kehon asennosta koko harjoituksen ajan.
6. Kuvittele sitten kauemmas horisonttiin metsämaisema. Pidä silmät kiinni tai auki ja katso koko näkökenttäsi laajuudella metsää hetken aikaa. Kuvittele hengittäväsi metsän tuoksua jokaisella sisäänhengityksellä.
7. Tarkenna sitten katsettasi katsomaan vain yhtä puuta ja sen tarkkoja yksityiskohtia. Katso tarkkaan oksia, yhtä lehteä tai neulasta, rungon pintaa ja värejä.
8. Vaihda omaan tahtiin muutaman kerran katse laajaksi katsomaan koko metsää ja sitten taas vain yhtä puuta ja sen yksityiskohtia.
9. Lopuksi palaa hetkeksi tietoisesti seuraamaan hengitystä ja sen aiheuttamaa liikettä kehossa. Tunne tuolin ja lattian kannatus kehossasi.
10. Palaa rauhassa takaisin oppaan lukemisen pariin.

Variaatio:

Harjoitusta voidaan käyttää myös ryhmässä.

Rytmikävely

Virittäydytään yhteiseen tekemiseen fyysisesti ennen tasa-arvoon liittyvän luovan työskentelyn aloittamista.

Kesto:

5–10 min

Tarvittavat resurssit/materiaalit:

Tyhjä tila, jossa koko ryhmä mahtuu vapaasti liikkumaan.

Tavoite:

Osallistujat liittyvät ryhmään ilman puhetta, yhteinen rytmi synkronoi sen jäseniä ja kiinnittää huomion oman tekemisen lisäksi muihin ryhmäläisiin. Eri aisteja hyödynnetään vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön virittäytymisessä.

Toteutus:

1. Ohjaaja aloittaa kertomalla, että harjoituksessa tärkeintä on samassa rytmissä liikkuminen ja muiden huomioon ottaminen. Hän kehottaa osallistujia liikkumaan tilassa toisiinsa törmäilemättä. Harjoituksen aikana ei keskustella.
2. Ensin ohjaaja voi näyttää esimerkkejä liikkumistavoista, rytmeistä ja jalkojen tuottaman äänen voimakkuudesta ja kutsuu ryhmän matkimaan itseään.
3. Harjoituksen alkaessa ohjaaja kävelee jollakin tietyllä tavalla tai rytmillä. Kun hän pysähtyy, kaikki pysähtyvät. Kun kaikki ovat olleet hetken paikallaan, joku ryhmäläisistä aloittaa kävelyn omalla tavallaan ja rytmillään. Kaikki osallistujat matkivat tätä, kunnes joku taas pysähtyy, koko ryhmä pysähtyy ja joku toinen aloittaa toisenlaisen liikkeen, jota muut puolestaan matkivat.

4. Pysähdykset ja liikkeellelähdöt tehdään ilman erillistä merkkiä. Osallistujien täytyy huomioida toisiaan koko ajan, jotta muutokset liikkumisessa ja rytmissä huomataan. Johtajuuden saa ottaa kuka tahansa. Johtajia saa olla vain yksi kerrallaan.
5. Ohjaaja huolehtii, että harjoitus kestää niin kauan, että jokaisella on mahdollisuus olla johtajana.

Variaatio:

Kulloinenkin johtaja tuottaa liikkeen lisäksi äänen, jota matkitaan.

Luovat toiminta- tuokiot

Sukupuoleen kohdistuvat normit, ennakkoluulot ja niiden paineessa ehkä huomaamatta tehdyt valinnat ovat kovin intiimi ja omakohtainen asia. Siksi niiden käsittely ei onnistu kylmiltään etenkin vieraiden ihmisten kanssa. Aihepiirin taustalla häilyy työmarkkinoiden sukupuolen mukainen eriytyminen, joka taas on niin mittava yhteiskunnallinen ilmiö, että siitäkin on usein vaikea saada otetta. And Beyond -hankkeen kokemusten perusteella luovuutta hyödyntävissä pajoissa tarvitaan paljon muihin tutustumista ja jaettavaa pohdiskelua ennen kuin varsinaisten sisältöjen käsittely on mahdollista.

Tässä luvussa esitellään vajaasta tunnista muutamaan tuntiin kestäviä ryhmäharjoituksia, joita voi käyttää ajatusten lempeässä ohjaamisessa tasa-arvotemojen äärelle ja osallistujien virittämisessä yhteiseen työskentelyyn. Ne liittyvät esimerkiksi luottamuksen rakentamiseen, luovuuden kirvoittamiseen ja omien tasa-arvoon liittyvien ajatusten herättelyyn. Harjoitukset on kehitetty And Beyond -hankkeen toiminnan yhteydessä.

Kengät kertovat

Valokuvataan lempikengät ja kerrotaan niihin liittyvän tarinan kautta "kenkien suulla" omasta itsestä ja elämästä. Kuvista ja tarinoista voidaan koota ryhmän yhteinen zine-pienlehti.

Kesto:

Noin 2-3 tuntia (tehtävän ohjeistus + itsenäinen työskentely + yhteinen keskustelu)

Tarkoitus:

Harjoitus tarjoaa luovan ja hieman epäsuoran keinon kertoa itsestään. Se mahdollistaa mielikuvituksen ja huumorin käytön.

Tarvittavat resurssit/materiaalit:

Valokuvaus onnistuu omalla puhelimella. Ryhmätilannetta varten valokuvat ja tarinat voi heijastaa seinälle tai tulostaa paperille.

Tavoite:

Osallistujat tutustuvat toisiinsa paremmin ja työskentely ryhmässä helpottuu.

Toteutus:

1. Ohjaaja voi aloittaa harjoituksen kysymällä, mitä mieltä osallistujat ovat englanninkielisestä sanonnasta "You know a man by his shoes." Miksi sanonta viittaa mieheen? Onko kengillä sukupuolta? Mitä muuta kenkien ehkä ajatellaan kertovan?
2. Osallistujia pyydetään valitsemaan heille merkitykselliset kengät ja miettimään, mitä ne kertoisivat omistajastaan, jos osaisivat puhua. Ohjaaja voi halutessaan lähettää osallistujille aikaisemmin julkaistuja Kengät kertovat -esimerkkejä tai kuvata omat kenkensä ja kirjoittaa niistä.

3. Osallistujat valokuvaavat omat kenkensä, kirjoittavat lyhyen tarinan ja lähettävät ne ohjaajalle.
4. Osallistujat esittelevät itsensä oman kenkäkuvansa ja tarinansa kautta. Niistä voi koota zine-pienlehti.

Yhteys tasa-arvoon:

Harjoitetta voi käyttää stereotyyppioista keskusteluun. Kengät kuuluvat jokaisen arkeen, mutta ajatellaanko niiden ilmaisevan käyttäjästäan myös jotain muuta esim. persoonallisuutta, ammattia tai yhteiskuntaluokkaa?

Variaatio:

Harjoitukseen voidaan yhdistää jokin tietty näkökulma. Esimerkiksi jos halutaan työelämään liittyvää keskustelua, osallistujia pyydetään valokuvaamaan työkenkiä.

Eeron keltaiset juhkakengät muistuttavat kesästä. Niillä on valettu ainakin Venetsiassa, Berliinissä ja Tukholmassa. Parhaimmillaan kengät ovat kuitenkin tanssilatinalta, ne käyvät kaikkeen polkasta pogoukseen

Karlo ostaa joka kesä keltaisen köyhän miehen Converse, valitsee kun kantapäihin sattuu ja heittää kesän loputtua roskiin, kun pohjamme ovat menneet rikki. Näyfämme kuitenkin ihan hyvältä ja ehkä Karlo meitä sen takia pitääkin...näin sen täytyy olla.

Analoginen someseinä segregaatiosta

Herätetään sosiaalisen median logiikkaa hyödyntäen keskustelua työmarkkinoiden sukupuolen mukaisesta segregatiosta eli eriytymisestä tilanteissa, joissa on vähän aikaa ja paljon ihmisiä, esimerkiksi teemapäivässä tai messuilla. Osallistujat reagoivat väittämiin emojilla ja kommentoivat, mitä ajatuksia ja kysymyksiä aihe herättää.

Kesto:

10–30 minuuttia

Tarkoitus:

Analoginen someseinä haastaa hauskaasti, mielikuvitusta kuttavalla ja etenkin nuoria puhuttelevalla tavalla ohikulkijoita pohtimaan työmarkkinoiden sukupuolen mukaista eriytymistä.

Tarvittavat resurssit/materiaalit:

Analogisen someseinän PDF-materiaaleja tulostettuna, välineitä niiden kiinnitykseen seinälle, tusseja, pöytä.

Tavoite:

Osallistujat pysähtyvät hetkeksi pohtimaan työmarkkinoiden sukupuolen mukaista eriytymistä ja ovat kiinnostuneempia käsittelemään sukupuolen vaikutusta ammatinvalintaan myöhemmin.

Toteutus:

1. Ohjaaja tulostaa analogiseen someseinään kuuluvat väitteet, emojiit ja puhekuplat, kiinnittää ne seinälle ja asettelee niitä pöydälle. Hän voi myös asettaa työelämän eriytymiseen liittyviä tilastoja tai muita faktoja näytille.
2. Osallistujat lukevat seinälle ripustettuja väitteitä ja reagoivat kiinnittämällä niiden päälle mielestään sopivan, paperisen emojiin pöydältä.
3. Osallistujat kirjoittavat halutessaan omia, työmarkkinoiden sukupuolen mukaiseen eriytymiseen liittyviä kommenttejaan tyhjiin puhekupliin, joiden päälle muut osallistujat taas voivat lisätä emojiä.
4. Ohjaaja herättelee yhteistä keskustelua kommentteista, niihin annetuista reaktioista ja eriytymisestä ilmiönä

Yhteys tasa-arvoon:

Harjoitus käsittelee tasa-arvoa suoraviivaisesti työmarkkinoiden sukupuolen mukaisen eriytymisen kautta.

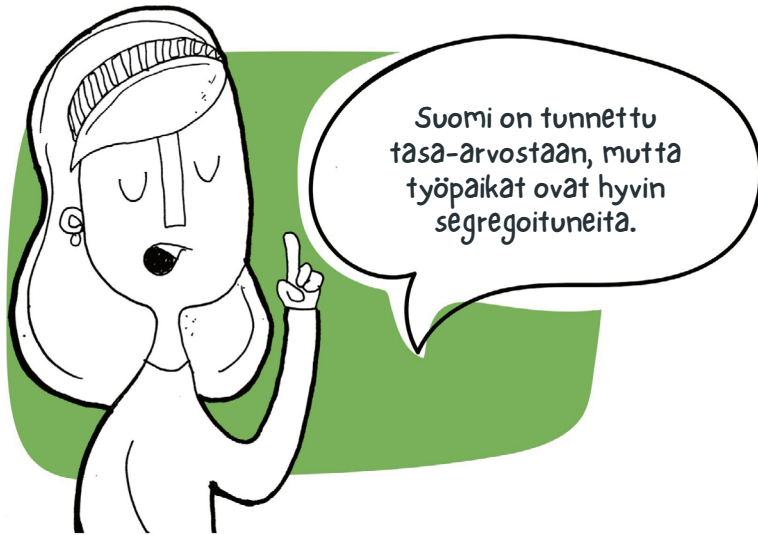
Variaatio:

Harjoitusta voi soveltaa myös muihin tasa-arvoon liittyviin näkökulmiin tai muihin ilmiöihin keksimällä uusia väitteitä.

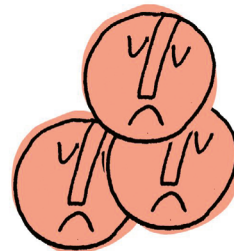
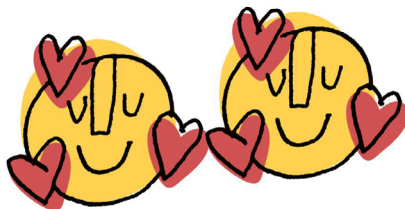
Lisää:

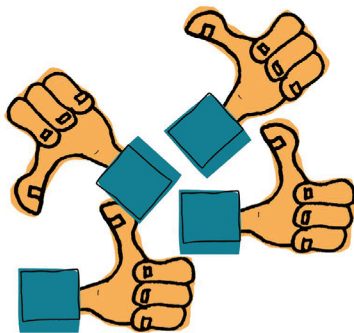
Harjoitteessa voi hyödyntää [Poikien Talon verkkosivuilta löytyvää Analogisen someseinän Pop-up segregatio -materiaalia \(pdf\)](#).
Virikkeenä työmarkkinoiden sukupuolen mukaisen eriytymisen käsittelyssä voi hyödyntää esimerkiksi [Potentiaali-hankkeen tuottamia videoita](#).
Ajantasaisia, tasa-arvoon liittyviä tilastotietoja löytyy esimerkiksi [THL:n tasa-arvotiedon keskukselta](#).

SOMESEINÄ

26

Tasa-arvoväitteitä janaalla

Ilmaistaan oma näkemys sukupuolten tasa-arvoon liittyviin väitteisiin kävelemällä tiettyyn kohtaan janaa.

Kesto:

10-30 minuuttia

Tarkoitus:

Fyysinen liike aktivoi osallistujia ja kannustaa keskustelemaan ajatuksistaan vaihtuvien vierustovereiden kanssa.

Tarvittavat resurssit/materiaalit:

Harjoitus ei vaadi välttämättä mitään materiaaleja. Ohjaaja voi hyödyntää alla listattuja tasa-arvoväitteitä tai ideoida niitä itse. Väitteiden on hyvä olla sellaisia, että kyseisessä ryhmässä kaikki osallistujat eivät oletettavasti vastaa niihin samalla tavalla.

Tavoite:

Osallistujat kiinnostuvat pohtimaan tasa-arvoa eri näkökulmista ja oppivat keskustelujen kautta ymmärtämään, miten monimutkaisesta asiasta on kyse.

Toteutus:

1. Harjoituksen aluksi ohjaaja näyttää, kumpi janan pää tarkoittaa "täysin samaa mieltä" ja kumpi "täysin eri mieltä". Jotta keskustelua saadaan syntymään, ohjaaja voi kehottaa kaikkia valitsemaan jommankumman ääripään, vaikka todellisuudessa monen tekisikin mieli seisoa janan keskellä.
2. Ohjaaja esittää osallistujille tasa-arvoväitteitä, joihin he vastaavat asettumalla seisomaan janan toiseen päähän.

3. Jokaisen väitteen jälkeen ohjaaja pyytää osallistujia juttelemaan hetken aikaa vierustovereiden kanssa, miksi he valitsivat kyseisen seisomispaikan.
4. Lopussa keskustellaan koko ryhmän kesken oman valinnan perusteluista.

Yhteys tasa-arvoon:

Harjoitus käsittelee tasa-arvoa suoraviivaisesti siihen liittyvien väitteiden kautta.

Variaatio:

Osallistujia voi pyytää ideoimaan käytettäviä väitteitä myös itse. Jos janan ääripäiden sijasta käytetään asteikkoa vaikkapa välillä 1–5 ja eri numerot merkitään lattiaan teipillä, janelle voi ideoida väitteitä esimerkiksi liittyen omiin vahvuuksiin, tulevaisuuden haaveisiin tai tietämykseen erilaisista työpaikoista.

ESIMERKKEJÄ TASA-ARVOVÄITTEISTÄ:

- Suomessa vallitsee sukupuolten tasa-arvo.
- Luotan enemmän mies- kuin naiskirurgeihin.
- Sukupuoli on tärkeä asia ihmisten kohtaamisessa.
- Osaan suhtautua sukupuolten moninaisuuteen luontevasti.
- urheilussa ei pitäisi erotella miehiä ja naisia erillisiin joukkueisiin.
- On tavoiteltavaa, että hallituksessa on yhtä paljon miehiä kuin naisia.
- Julkisissa tiloissa pitäisi olla kaikille yhteiset, sukupuolineutraalit vessat.
- Suomessa naisia on riittävästi johtotehtävissä.
- Kouluissa tarvitaan opetusta liittyen sukupuolen moninaisuuteen.
- Luotan enemmän nais- kuin mieskuskeihin.
- Koululiikunnassa pitäisi olla sekaryhmät.
- Kiintiöt ovat hyvä tapa edistää sukupuolten tasa-arvoa.
- Jako naisiin ja miehiin on vanhanaikainen.

Minun kuva-aapiseni

Pohditaan omia vahvuuksia tai jotakin ilmiötä etsimällä eri ulottuvuuksia kuvaavia sanoja ja kuvia jokaiselle aakkoselle A:sta Ö:hön. Kuvat toteutetaan valokuvaamalla, piirtämällä tai leikkaamalla lehdestä kuva.

Kesto:

Vähintään 3 tuntia

Tarkoitus:

Harjoituksen aakkoset kannustavat osallistujia tarkastelemaan itseään ja valittua ilmiötä uusista ja ehkä yllättävistäkin näkökulmista.

Tarvittavat resurssit/materiaalit:

Käytettävästä työskentelytavasta riippuen kamera tai kyniä ja paperia tai aikakauslehtiä, sakset, liimaa ja paperia.

Tavoite:

Osallistujien ymmärrys omista vahvuuksistaan tai käsiteltävästä ilmiöstä lisääntyy.

Toteutus:

1. Ohjaaja voi aloittaa keskustelun siitä, muistavatko kaikki oman aapisensa. Mitä sanoja se sisälsi? Millaisia olisivat osallistujien ikiomat aapiset?
2. Ensin osallistujat keksivät jokaiselle kirjaimelle käsiteltävään näkökulmaan liittyvän sanan. Jos samaan kirjaimeseen löytyy useampi sana, ylimääräiset sanat voi käyttää tyhjiksi jääviin kirjaimiin.

3. Osallistujat valokuvaavat, piirtävät, leikkaavat kuvia lehdistä tai muuten visuaalisesti tuottavat sanaan sopivan kuvan.
4. Osallistujat kokoavat oman aapisensa leikkaa liimaa -menetelmällä tai sähköisesti tietokoneella. Aapisista keskustellaan.

Yhteys tasa-arvoon:

Aapisen tavoitteeksi voidaan ottaa esimerkiksi tasa-arvon määrittely tai ihmisoikeuksien konkretisointi sanoin ja valokuvin. Jos näkökulmana ovat omat vahvuudet, purkukeskustelun yhteydessä voidaan miettiä niiden yhteyttä sukupuoleen. Näyttääkö vahvuuksilla ja sukupuolella olevan yhteyttä? Millainen yhteys? Mistä sen huomaa?

“And Beyond -hankkeen Minun kuva-aapiseni -harjoitusta hyödyntänyt “Mäkin osaan olla herkkä” -zine löytyy [Poikien Talon Zine-kirjastosta](#)
Tekijät: Poikien Talon toimintaan osallistuneet nuoret.

Visuaalinen ystäväkirja

Pohditaan itselle tärkeitä asioita vastaamalla kuvitteellisen ystävän ystäväkirjan kysymyksiin kuvilla. Kuvat toteutetaan valokuvaamalla, piirtämällä tai leikkaamalla lehdestä kuvia.

Kesto:

1–2 tuntia yhdessä tai pidemmän ajanjakson aikana itsenäisesti

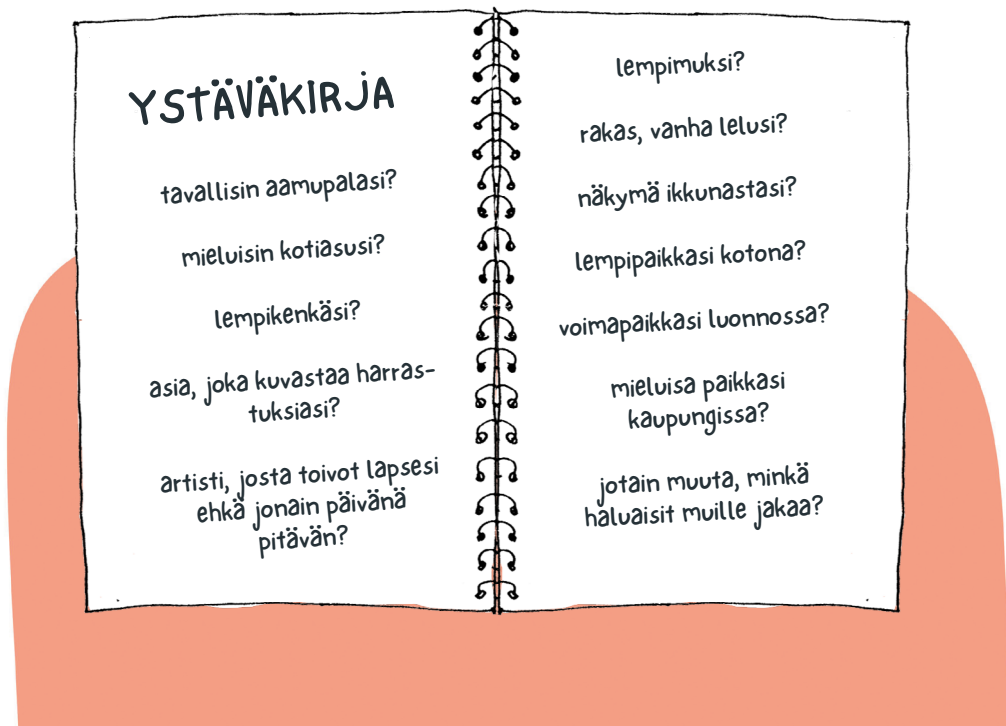
Tarkoitus:

Harjoitus pehmentää ehkä liian henkilökohtaisilta tai haastavilta tuntuviin kysymyksiin vastaamista, koska kirjoittamisen sijasta vastata voi hieman abstraktimmin kuvalla.

Tarvittavat resurssit/materiaalit:

Käytettävästä työskentelytavasta riippuen kamera tai kyniä ja paperia tai aikakauslehtiä, sakset, liimaa ja paperia. Ohjaaja voi käyttää ystäväkirjan valmiita kysymyksiä tai työstää omia.

32

Tavoite:

Osallistujat pysähtyvät pohtimaan itselleen tärkeitä asioita, identiteettiään ja miten se ehkä ilmenee esimerkiksi vaatteissa, tavaroissa tai arjen valinnoissa. Samalla he tutustuvat muihin ryhmän jäseniin paremmin.

Toteutus:

- 1.** Ohjaaja voi aloittaa keskustelun kysymällä, onko osallistujilla muistoja lapsuuden ystäväkirjoista. Millaisia kysymyksiä ne sisälsivät? Oliko kysymyksiin helppo vastata?
- 2.** Ohjaaja antaa osallistujille visuaalisen ystäväkirjan kysymykset, joihin nämä vastaavat ottamalla siihen liittyviä valokuvia, piirtämällä tai leikkaamalla lehdestä kuvia. Esimerkkikysymyksiä löydät edellisen sivun ystävänpäiväkirjasta.
- 3.** Kuvat valmistellaan yhteisen keskustelun pohjaksi sovitulla tavalla esim. lähettämällä ne ohjaajalle, joka valmistelee ne sähköistä esittelyä varten tai tulostamalla.
- 4.** Osallistujat esittelevät itsensä visuaalisten vastaustensa avulla. Ryhmässä keskustellaan kuvien herättämistä ajatuksista, mahdollisista yhteneväisyyksistä tai eroista osallistujien kesken sekä kiinnostusta herättävistä kuvista.

Yhteys tasa-arvoon:

Ystäväkirjan kuvien pohjalta on mahdollista kiinnittää huomiota sukupuolen mukaiseen eriytymiseen yhteiskunnassa. Esimerkiksi monet lasten leikit ja harrastukset ovat sukupuolittuneita, mikä saattaa heijastua leluja tai harrastusvälineitä koskeviin kuviin.

Variaatio:

Osallistujat voivat keksiä kysymykset itse tai ryhmä jaetaan kahtia, jolloin ne keksivät kysymykset toisilleen.

Kuvasafari

Käsitellään annettua aihetta pelinomaisesti valokuvauksen keinoin, käyttäen inspiraationa kuvasafarin visuaalisia ohjeita. Lopputulokseksi saadaan kuvakollaasi, jonka kuvat on valittu ensisijaisesti muodon ja värisävyjen, ei sen kohteen perusteella.

Kesto:

2 tuntia (kuvaus rajatussa tilassa + keskustelu)
tai yli 4 tuntia (osallistujat valitsevat kuvauskohteet itse + keskustelu)

Tarkoitus:

Harjoitus kannustaa osallistujaa käsittelemään uutta aihetta tai löytämään tuttuun aiheeseen uusia näkökulmia valokuvauksen keinoin, pelillistä työtä hyödyntäen.

Tarvittavat resurssit/materiaalit:

Valokuvaus onnistuu jokaisen omalla puhelimella. Monessa puhelimessa on valmiina sovellus kuvasafarin ohjeistuksen mukaisen kollaasin tekemiseen. Jos kollaasista työstetään osallistujille julisteet, tarvitaan lisäksi tulostusmahdollisuus.

Tavoite:

Osallistujat oppivat käsittelemään annettua aihetta valokuvaamalla, huomioimaan ympäristöään uudella tavalla ja etsimään valokuvatessaan erilaisia kuvakulmia. Hänen itseluottamuksensa valokuvauksen suhteen lisääntyy.

Toteutus:

1. Ohjaaja aloittaa harjoituksen herättämällä keskustelua näkökulmasta, jota kuvasafarissa käsitellään valokuvaamalla.

2. Ohjaaja antaa osallistujille kuvasafarin visuaaliset ohjeet sekä määrittelee kuvausajan ja mahdollisesti kuvauspaikan. Hän varmistaa, että kaikki ymmärtävät tietosuojan tärkeyden ja ohjeistaa ottamaan vain kuvia, joissa kenenkään kasvot eivät näy tunnistettavasti.
3. Osallistuja ottaa kuvasafarin visuaalisten ohjeiden mukaisia kuvia etsien kuvauskohteet ja kuvakulmat sovitulta alueelta.
4. Jokainen osallistuja kokoaa valokuvistaan kuvakollaasin ja niiden pohjalta käydään keskustelua. Kollaaseista voi tulostaa julisteet.

Yhteys tasa-arvoon:

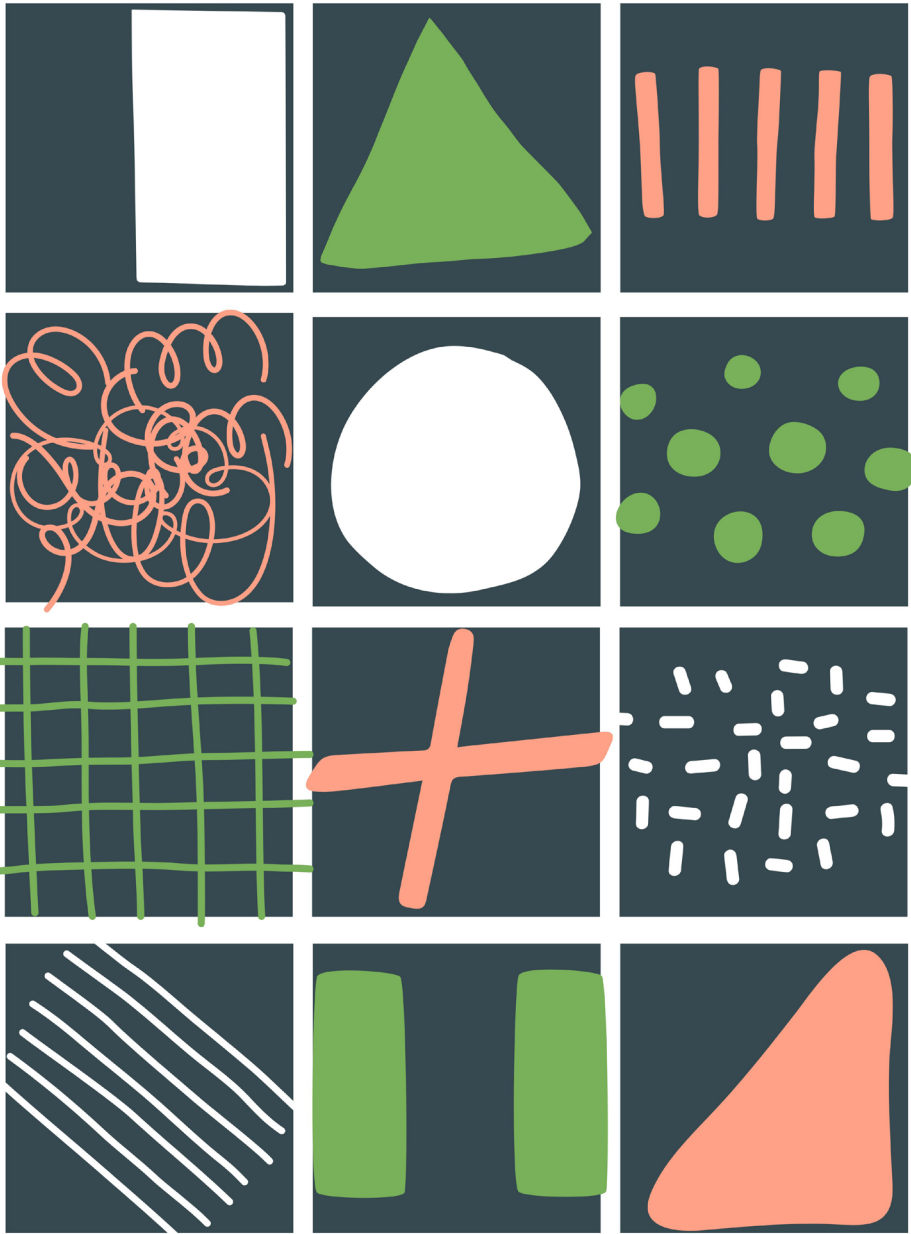
Valokuvaamalla on mahdollista tutkia, miten sukupuoli näytetään esimerkiksi lelu- tai vaatekaupassa, taiteessa tai koulussa. Jos harjoitukseen näkökulmaksi valitaan työelämän sukupuolen mukainen eriytyminen, kuvauskohteeksi voi etsiä mahdollisimman mies- tai naisemmistöisiä työympäristöjä. Tällöin on mahdollista käydä keskustelua, mitkä kollaasit tuntuvat itselle houkuttelevimmilta ja onko sillä jotain tekemistä sukupuolen kanssa. Voidaan myös toteuttaa kilpailu, jossa arvuutellaan, mitä työpaikkoja kollaasit esittävät.

Variaatio:

Kuvasafari on mahdollista yhdistää Äänisafarin toteutukseen esimerkiksi siten, että otetaan valokuvia ja etsitään niihin sopivia ääniä tai päinvastaisia mielikuvia herättäviä ääniä.

Lisää:

Kuvasafarin visuaalisiin ohjeisiin voi tutustua valokuvauksen ammattilaisten ylläpitämältä [*Photopedagogy-sivustolta*](#), jota hyödynnettiin myös And Beyond -hankkeessa.

**“Enemmän kuin toimisto” - kuvasafari työpaikan ympäristöstä.
Tekijät: Poikien Talon toimintaan osallistuneet nuoret.**

Äänisafari

Käsitellään annettua aihetta pelin omaisesti tallentamalla ympäröiviä ääniä. Lopputulokseksi saadaan arkiäänistä koostuva potpuri.

Kesto:

2 tuntia (äänitys rajatussa tilassa + keskustelu) tai yli 4 tuntia (osallistujat valitsevat äänityskohteet itse + keskustelu)

Tarkoitus:

Harjoitus haastaa osallistujia tarkkailemaan ympäristöään näköaistin lisäksi kuuloaistia hyödyntäen.

Tarvittavat resurssit/materiaalit:

Äänityksen voi tehdä erillisellä äänityslaitteella tai sovelluksella, joka on ladattu omaan puhelimeen.

Tavoite:

Osallistujat tulevat tietoisemmiksi omista ääniympäristöistään. Heidän itseluottamuksensa tehdä äänityksiä lisääntyy.

Toteutus:

1. Ohjaaja voi käynnistää harjoituksen soittamalla ääniesimerkkejä, joita osallistujat kuvailevat ja joiden lähteitä he arvailevat.
2. Osallistujat saavat ohjeet Äänisafarin toteuttamiseen. Ohjeena voi olla esimerkiksi äänittää epätyypillisiä tai tyypillisiä ääniä työpaikoilta. Osallistujia voidaan ohjeistaa etsimään inspiraatiota äänittämisessä kuvasafarin visuaalisista ohjeista. Miltä voisi kuulostaa pyöreä tai ristikkomainen ääni?
3. Osallistujat tallentavat ääniä sovituisissa paikoissa tai sovituilla näkökulmilla.

4. Äännet kootaan yhteen ja jaetaan muun ryhmän kanssa. Kokeuksesta keskustellaan.

Yhteys tasa-arvoon:

Harjoituksessa voidaan tutustua äänimaailmaan sukupuolittuneiksi miellettyissä tiloissa ja tilanteissa, kuten parturissa ja kampaamossa, jääkiekossa ja taitoluistelussa, puutyöluokassa ja käsityöluokassa. Lisäksi voidaan käydä keskustelua siitä, miten sukupuoli vaikuttaa arkeemme.

Variaatio:

Äänisafari on mahdollista yhdistää kuvasafarin toteutukseen esimerkiksi siten, että otetaan valokuvia ja etsitään niihin sopivia ääniä tai päinvastaisia mielikuvia herättäviä ääniä.

Lisää:

Inspiraatiota Äänisafarin toteuttamiseen voi saada And Beyond -hankkeen [*Älä muuta sano*](#) -harjoitteesta, jonka zine-pienlehteen voi tutustua [*Poikien Talon Zine-kirjastosta*](#). Siinä arkiääniä tallennetaan hieman samalla tavalla kuin Äänisafarissa. Kuvasafarin visuaalisiin ohjeisiin taas voi tutustua valokuvauksen ammattilaisten ylläpitämältä [*Photopedagogy-sivustolta*](#).

Rytmikkäät työvälineet

Eläydytään työmarkkinoiden sukupuolen mukaiseen segregaatioon tuottamalla rytmejä mies- ja naisenemmistöisten työpaikkojen työvälineillä.

Kesto:

Noin 10–20 min

Tavoite:

Yllätyksellisellä ja vähän hupsulla harjoituksella voidaan rikkoa jäätä ja samalla suunnata ajatuksia sukupuolen mukaisesta segregaatista eli eriytymisestä keskusteluun. Arkisten esineiden ansiosta rytmin tuottamiseen ei tule osaamispaineita.

Tarvittavat resurssit/materiaalit:

Jokaiselle osallistujalle vähintään yksi esine, josta saa äänen ja joka liittyy sukupuolittuneeseen työpaikkaan. Esineistä voivat olla esimerkiksi tööttäävä lelu (päiväkoti), kuulosuojaimet (rakkennustyömaa), kertakäyttöhanskat (sairaala), avaimet (joukkoliikenne) tai kampa (kotihoito). Ohjaaja voi harjoitella etukäteen rytmejä, joita voidaan soittaa harjoituksen aikana.

Toteutus:

1. Harjoitukseen voi liittyä ennakkotehtävä, jossa ohjaaja pyytää osallistujia tuomaan jonkin ääntä tuottavan, nais- tai miesenemmistöiseen työpaikkaan liittyvän työvälineen mukanaan. Vaihtoehtoisesti ohjaaja voi tuoda esineet itse ja jakaa ne harjoituksen aluksi kaikille.

2. Yhteiseen tempoon ja perussykkeeseen virittäytyään esimerkiksi laskemalla yhdessä ääneen 1–4 samalla taputtaen, kävelen tai paikallaan astellen. Soitto saadaan kuulostamaan musiikilta, kun kaikilla on sama tempo ja perussyke.
3. Ohjaaja ottaa oman esineensä ja soittaa sillä vakaana pysyvää perussykettä, jonka päälle hän kannustaa muita soittamaan omia rytmejään yhteisessä sykkeessä pysyen. Osallistujat voivat toistaa myös jonkun muun tekemää rytmiä ja vaihtaa esi-
nettä keskenään. Soitto lopetetaan yhteisesti ohjaajan näytöstä.
4. Käydään purkukeskustelua, jossa voidaan käsitellä esimerkiksi näitä kysymyksiä: Mitä ajatuksia harjoitus herätti? Miltä erilaiset työvälineet tuntuivat kädessä? Millaisia mielikuvia työvälineistä lähtevät äänet herättävät? Millaisia muistoja osallistujilla on erilaisten työpaikkojen äänimaailmoista? Millä tavalla mies- ja naisenemmistöisten työpaikkojen äänimaailmat ehkä ovat toistensa kaltaisia tai eroavat toisistaan?

Yhteys tasa-arvoon:

Harjoitus on lähtökohtaisesti suunniteltu lämmittelyksi, ennen kuin ryhmässä käsitellään yksityiskohtaisemmin työmarkkinoiden sukupuolen mukaista eriytymistä.

Lisää:

Inspiraatiota harjoitukseen voi hakea esimerkiksi [*Music for one apartment and six drummers -kappaleesta \(YouTube\)*](#), jossa Sound of noise -yhtyeen ammattirumpalit tekevät musiikkia arkiesineillä. Videota ei kannata näyttää osallistujille ennen harjoitusta, jotta soittaminen ei aiheuta turhia paineita.

Pinnan alla

Herätetään keskustelua yhteiskunnan sukupuolittuneisuudesta ottamalla pienryhmissä valokuvia erilaisista siihen liittyvistä näkökulmista.

Kesto:

2–3 tuntia (tehtävän ohjeistus + pienryhmien työskentelyä + yhteistä keskustelua)

Tarkoitus:

Harjoituksen valokuvat herättelevät osallistujia huomaamaan yhteiskunnan sukupuolittuneisuutta ehkä tehokkaammin kuin pelkkä havainnointi. Työskentely avaa valokuvaamiseen syvemmän tason.

Tarvittavat resurssit/materiaalit:

Valokuvaus onnistuu jokaisen omalla puhelimella. Ryhmätilannetta varten valokuvat voi heijastaa seinälle tai tulostaa paperille.

Tavoite:

Osallistujat oppivat huomaamaan sukupuolen mukaisen eriytymisen ilmenemismuotoja arkiympäristössään, tunnistamaan sukupuolen merkitystä omien valintojensa taustalla ja keskustelemaan monen abstraktiksi tai liian henkilökohtaiseksi kokemasta aiheesta ryhmässä.

Toteutus:

1. Ohjaaja voi taustoittaa aihetta esimerkiksi kertomalla tilastotietoja tai näyttämällä videoita sukupuolen mukaisesta eriytymisestä työmarkkinoilla.

2. Osallistujat jaetaan ryhmiin, joille annetaan yhteiskunnan sukupuolittuneisuuteen liittyvä näkökulma (esimerkiksi lasten leikki, julkiset patsaat, harrastukset, vanhemmuus, joululahjat, kaupunkikuvassa näkyvät työtehtävät, kuvataide). Vaihtoehtoisesti ryhmiä pyydetään miettimään itselleen kuvauskohde, joka on heistä kiinnostava sukupuolen näkökulmasta.
3. Ryhmät ottavat kuvia valitsemastaan kohteesta.
4. Valokuviiin tutustutaan yhdessä ja keskustellaan niiden herättämistä ajatuksista. Niistä voi työstää zine-pienlehden tai julisteen.

Yhteys tasa-arvoon:

Harjoitus käsittelee tasa-arvoa suoraviivaisesti yhteiskunnan sukupuolittuneisuuden kautta.

Variaatio:

Tarkkaan rajattujen näkökulmien sijasta ohjaaja voi antaa osallistujille tehtäväksi tutustua tiettyyn ostoskeskukseen, kortteliin, kouluun tai kartalle merkittyyn reittiin, jonka varrella nämä etsivät sukupuoleen liittyviä kuvauskohdeita. Harjoituksen toteuttamisessa voidaan hyödyntää myös liikkumaan kannustavia alustoja, kuten Seppo.io- tai ActionTrack-sovelluksia. Mikäli ulkona liikkuminen ei ole mahdollista, voidaan hyödyntää myös netistä löytyviä kuvia.

Lisää:

Virikkeenä sukupuolen mukaisen eriytymisen käsittelyssä voi hyödyntää esimerkiksi [Potentiaali-hankkeen tuottamia videoita](#). Ajantasaisiin, tasa-arvoon liittyviin tilastotietoihin taas voi tutustua esimerkiksi [THL:n tasa-arvotiedon keskukselta](#). Osana And Beyond -hanketta valmisteltiin monen kuukauden aikana Polulla-näyttely, jota voi käyttää inspiraationa, kun tähän harjoitukseen virittäydytään. Zine-pienlehti Polulla-näyttelystä löytyy [Poikien Talon Zine-kirjastosta](#).

Ylpeys ja ennakkoluulo

Tarkastellaan valokuvaamalla, mikä nykyisessä tai tulevaisuuden työssä antaa aiheita ylpeyteen ja aiheuttaa mahdollisesti ennakkoluuloja. Harjoitus toteutetaan ottamalla kaksi valokuvaa otsikolla Ylpeys ja ennakkoluulo.

Kesto:

2–3 tuntia (tehtävän ohjeistus + itsenäinen työskentely + yhteinen keskustelu)

Tarkoitus:

Harjoitus kannustaa tarkastelemaan työelämään liittyviä odotuksia ja ennakko-oletuksia eri näkökulmista.

Tarvittavat resurssit/materiaalit:

Valokuvaus onnistuu jokaisen omalla puhelimella. Ryhmätilannetta varten kuvaparit voi heijastaa seinälle tai tulostaa paperille.

Tavoite:

Osallistujat tunnistavat työelämävalintoihin kohdistuvia odotuksia ja ennakkokäsityksiä sekä saavat välineitä kyseenalaistaa niitä omassa elämässään.

Toteutus:

1. Ohjaaja voi käynnistää keskustelun koulutus- ja uravalintoihin vaikuttavista asioista. Mitkä ovat vaikuttaneet osallistujien tekemiin valintoihin? Mitkä asiat työssä houkuttelevat, kiinnostavat ja antavat positiivista nostetta? Mitkä asiat taas epäilyttävät, aiheuttavat epäröintiä, lannistavat tai mahdollisesti sisältävät ennakkoluuloja?

2. Osallistujat valokuvaavat kuvaparin omasta työstään, opiskelustaan tai unelma-ammattistaan. Toinen kuvista liittyy työn positiivisiin ja antoiisiin puoliin, toinen työhön liittyviin haasteisiin tai mahdollisiin ennakkoluuloihin.
3. Osallistujat lähettävät kuvat ohjaajalle, joka valmistelee ne esiteltäväksi ryhmätilanteessa sähköisesti tai tulostamalla.
4. Kuvapareja tarkastellaan yhdessä ja niiden herättämistä ajatuksista keskustellaan. Millaisia ylpeyteen ja ennakkoluuloihin liittyviä ajatuksia työelämä herättää? Onko kyse todellisuudesta vai oletuksista? Mistä ennakko-oletukset johtuvat? Kuviin liittyvää keskustelua on mahdollista myös kirjata ylös ja tehdä niiden pohjalta zine-pienlehti.

Yhteys tasa-arvoon:

Harjoituksen voi liittää tasa-arvoon nostamalla keskustelussa esiin sukupuoleen liittyviä ennakko-oletuksia ja kiinnittämällä huomion suomalaisten työmarkkinoiden sukupuolen mukaiseen eriytymiseen.

Variaatio:

Harjoitus voi sisältää esimerkiksi jonkun läheisen tai osallistujan ihaileman henkilön haastattelun, jonka pohjalta kuvat otetaan. Harjoitus voidaan myös etäännyttää omista kokemuksista ja käsitellä eri ammatteihin liittyviä odotuksia ja ennakkoluuloja yleisellä tasolla.

Lisää:

Samankaltaisia teemoja käsiteltiin And Beyond -hankkeen aikana useita viikkoja kestäneessä PhotoVoice-prosessissa. Harjoituksen toteuttamiseen voi ammentaa inspiraatiota tutustumalla PhotoVoicen lopputuotokseen, Ylpeys ja ennakkoluulo -zine-pienlehteen, joka löytyy [Poikien Talon Zine-kirjastosta](#).

Wall of fame

Pohditaan valokuvien avulla esikuvien ja roolimallien merkitystä ura- ja opiskeluvaihtoihin sekä vaihtoehtoihin elämisen ja olemisen tapoihin. Lopputulokseksi saadaan seinälle ripustettava kunniagalleria.

Kesto:

1 tunti

Tarkoitus:

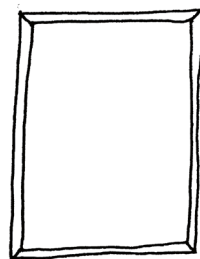
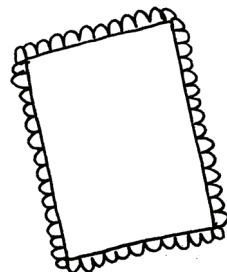
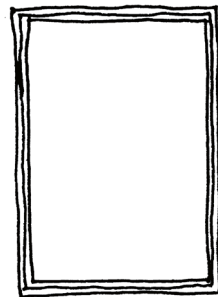
Harjoitus haastaa lempeästi vertaamaan esikuvien elämänvaihtoihin itsellä tarjolla oleviin mahdollisuuksiin.

Tarvittavat resurssit/materiaalit:

Harjoitukseen tarvitaan ohjaajan etukäteen valitsemia valokuvia tunnetuista henkilöistä, kuten taiteilijoista, tutkijoista tai poliitikoista. Vaihtoehtoisesti tarvitaan välineet, joilla osallistujat voivat etsiä ja tulostaa kuvia netistä itse. Valokuvakehysten kanssa voidaan kuvista koota seinälle näyttely.

Tavoite:

Osallistujien kyky pohtia esikuvien merkitystä omien valintojen taustalla lisääntyy. Harjoitus kehittää myös ryhmän keskustelukulttuuria ja osallistujien taitoja ottaa muiden näkemykset huomioon.

Toteutus:

1. Ohjaaja aloittaa kysymällä osallistujilta, millaisia ominaisuuksia he arvostavat muissa ihmisissä, ketkä ovat olleet heidän ensimmäisiä esikuviaan ja millaiset ominaisuudet esikuvissa ovat tehneet heihin erityisen vaikutuksen.
2. Osallistujat valitsevat pöydälle asetelluista kuvista heitä itseään kiinnostavan julkisuuden henkilön, jota voisivat pitää esikuvanaan. Vaihtoehtoisesti he voivat etsiä ja tulostaa kuvia netistä itse.
3. Osallistujat kertovat vuorollaan, miksi he valitsivat kyseisen henkilön. Yhteisesti keskustellaan, millaisia valitut esikuvat ovat, miksi heidät oli valittu ja millaista inspiraatiota he voisivat ehkä antaa oman elämänpolun suunnitteluun. Ovatko esikuvat tehneet joitakin erityisen oman näköisiä valintoja? Millaisia koulutus- tai uravalintoja he ovat tehneet? Mikä heitä on ehkä auttanut elämässä eteenpäin?
4. Lopuksi valittujen henkilöiden kuvat kehystetään ja ripustetaan seinälle kunniagalleriaksi.

47

Yhteys tasa-arvoon:

Purkukeskusteluissa voidaan kiinnittää erityinen huomio sukupuoliin. Onko sukupuolella ehkä ollut merkitystä esikuvien elämänpolun varrella tai siinä, että he ovat nousseet julkisuuden henkilöiksi? Onko sukupuolella merkitystä siinä, kenet on helpoin valita omaksi esikuvakseen?

Variaatio:

Valmiiden kasvokuvien ei tarvitse välttämättä esittää julkisuuden henkilöitä. Tällöin osallistujia voidaan pyytää valitsemaan itseä syystä tai toisesta kiinnostava hahmo sekä keksimään tälle taustatarina ja profiili. Harjoitus voidaan toteuttaa myös siten, että osallistujat ottavat valokuvia lähiympäristönsä esikuvista.

Mun biisi!

Pohditaan oman näköistä polkua soittamalla menneisyyteen vaikuttanut tai tulevaisuuden haaveisiin liittyvä kappale muille. Samalla voidaan toteuttaa myös Elämäni biisi -ohjelman inspiroimana osallistujien kesken kilpailu siitä, kenen kappale on kyseessä.

Kesto:

Riippuu ryhmän koosta, esimerkiksi 1–2 tuntia

Tarkoitus

Harjoituksen avulla voi tutustua muihin ryhmän jäseniin paremmin ja herkistyä omiin menneisyyden kokemuksiin tai tulevaisuuden haasteisiin musiikkia hyödyntäen.

Resurssit/materiaalit:

Musiikin soittamiseen tarvitaan äänilähde, esimerkiksi kännykkä tai tietokone ja kaiutin, johon äänilähde kytketään, sekä suoratoisto-ohjelma, josta musiikkia soitetaan. Jos tila on pieni, kännykän tai tietokoneen kaiuttimetkin riittävät.

Tavoite:

Osallistujien ajatukset kiteytyvät sen suhteen, mitkä asiat heidän elämässään ovat merkityksellisiä ja millaisia askeleita he haluaisivat ottaa seuraavaksi.

Toteutus:

1. Ohjaaja pyytää osallistujia valitsemaan menneisyydestä heidän elämäänsä erityisen vahvasti vaikuttaneen, tärkeän kappaleen tai sellaisen kappaleen, joka voisi liittyä heidän tulevaisuutensa haaveisiin. Osallistujia muistutetaan siitä, että kappaleeseen liittyvä tarina kerrotaan myös muille, joten kannattaa valita vain sellainen kappale, jonka tarinan haluaa jakaa.

2. Osallistujat ilmoittavat kappaleen nimen ohjaajalle etukäteen tai tapaamisen alussa. Myös ohjaaja voi valita oman kappaleensa.
3. Ohjaaja soittaa kappaleita satunnaisessa järjestyksessä vuorotellen, ja kaikki keskittyvät kuuntelemaan niiden musiikillista toteutusta, tunnelmaa ja viestiä.
4. Kun kappaleet on soitettu, osallistujat saavat kertoa oman kappaleensa ja sen, miksi valitsivat juuri kyseisen kappaleen. Yhdessä keskustellaan siitä, millaisesta musiikista saa voimaa ja millaiset asiat ovat merkityksellisiä, kun omaa elämänpolkuun suunnittelee.

Yhteys tasa-arvoon:

Harjoituksen jälkeen voidaan keskustella siitä, että lähtökodista ja elämäkokemuksista riippumatta kaikilla on oikeus tavoitella itsensä näköistä elämää. Vaikeista kokemuksista voi toipua, ja iloiset kokemukset antavat polttoainetta jatkaa eteenpäin. Esimerkiksi sukupuoli, äidinkieli, vanhempien koulutus tai asuinpaikka eivät ole esteitä tehdä oman näköisiä valintoja.

Variaatio:

Jos se sopii ryhmän luonteeseen ja aikatauluun, voidaan myös arvilla Elämäni biisi -ohjelman inspiroimana kappaleen valinnutta henkilöä. Tällöin osallistujat ilmoittavat jokaisen kappaleen jälkeen, kenen kappaleesta voisi olla kysymys, ja perustelevat valintansa. Ohjaaja kirjaa arvaukset ylös. Vasta kun kaikkien kappaleet on soitettu, oikeat vastaukset paljastetaan yksi kerrallaan. Kaikki oikean henkilön arvanneet saavat pisteen ja eniten pisteitä saanut voittoa.

Nuorten tekemiä
syanotypiavedoksia.
Kuva: Tom Serrati

Luovat prosessit

Tiedon välittäminen ja siitä keskustelu eivät aina ole tehokkaimpia tapoja aikaansaada muutosta. Tieto ei yksinkertaisesti ehkä vain kosketa vastaanottajaa. Monelle omien kokemusten tai yhteiskunnallisten ilmiöiden sanoittaminen on myös kaikkea muuta kuin luontevaa. Siksi osallistuva taide ja sanattomuus tarjoavat hyödyllisen tulokulman tasa-arvotyöhön. Ehkä omat tulevaisuudensuunnitelmat jäsentyvätkin parhaiten valokuvien avulla tai sukupuolittunutta yhteiskuntaa oppii hahmottamaan toisella tapaa ympäröivää äänimaailmaa tarkkailemalla?

Tässä luvussa esitellään useita päiviä kestäviä osallistuvan taiteen prosesseja, joita voi hyödyntää tasa-arvotyössä. Niiden näkökulmina voivat olla esimerkiksi arkirutiinien tukeminen, yhteyden rakentaminen muihin, vahvuuksien tunnistaminen, oman näköisen tulevaisuuden hahmottaminen tai yhteiskunnallinen vaikuttaminen.

Monet prosesseista hyödyntävät kokeellista valokuvausta. And Beyondin työpajoissa huomattiin, että se sopii monimutkaisten, tasa-arvoon liittyvien näkökulmien käsittelyyn erityisen hyvin, koska perinteiset vedostusmenetelmät vaativat enemmän aikaa ja kannustavat tekemään enemmän yhteistyötä kuin moderni, digitaalinen valokuvaus. Työtapojen hitaus mahdollistaa myös toisiin tutustumisen ja kiireettömät keskustelut odottelun lomassa. Myös muita luovia prosesseja leimaa rauhallinen etenemistahti.

Älä muuta sano!

Sanatonta dialogia

Tutustutaan toiseen ja harjoitellaan sanatonta dialogia vaihtamalla joko valokuvia tai arkiääniä tuntemattoman parin kanssa. Kuvat voidaan taittaa esimerkiksi zine-pienlehdiksi, kuvakollaaseiksi tai julisteiksi. Äänet voidaan editoida yhtenäisiksi äänidialogeiksi. Kuvien ja äänten yhdistämisestä voidaan laatia video.

Kesto:

2–6 viikkoa kestävä prosessi (kahdessa eri ryhmässä aloitustapaaminen + itsenäiset tehtävät parin kanssa + yksi yhteinen lopetustapaaminen)

52

Tarkoitus:

Prosessi tarjoaa tutustumismahdollisuuden vieraaseen ihmiseen ja vaihtoehtoisen viestinnän väylän myös sellaisille henkilöille, joille uusiin ihmisiin tutustuminen on haastavaa tai jotka eivät koe suullista ilmaisua omaksi vahvuudekseen.

Tarvittavat resurssit/materiaalit:

Valokuvaus onnistuu jokaisen omalla puhelimella. Äänityksen voi tehdä erillisellä äänityslaitteella tai sovelluksella, joka on ladattu omaan puhelimeen. Viestien välitykseen tarvitaan jokin kanava, esimerkiksi WhatsApp-sovellus.

Jos osallistujat sijaitsevat eri paikkakunnilla, tarvitaan lisäksi jokin etäkonferenssialusta, kuten Zoom tai Google Meet.

Jos harjoituksen aikana kertyvät kuvat halutaan taittaa esimerkiksi zine-pienlehdiksi, kuvakollaaseiksi tai julisteiksi tai äänet editoida yhtenäisiksi äänidialogeiksi, tarvitaan siihen soveltuva ohjelma.

Tavoite:

Osallistujat rohkaistuvat kommunikoimaan vieraan henkilön kanssa, oppivat sanatonta viestintää ja havahtuvat tarkkailemaan ympäristöään uusin silmin. Osallistujat ovat osa projektia, jossa heidän panoksensa on korvaamaton ja joka voi tukea heitä säännöllisten arkirutiineiden ylläpitämisessä.

Toteutus:

1. Ohjaaja orientoi kaksi erillistä ryhmää harjoitteeseen toisistaan erillään, jotta osallistujien anonyymiyys säilyy. Ohjaaja voi johdattaa harjoitukseen muistuttamalla, miten yleistä on hahmottaa maailmaa sanojen kautta, kun taas tässä harjoituksessa viestitään sanattomasti valokuvien tai arkiäänien kautta.
2. Ohjaaja määrittelee jokaiselle parin, jonka henkilöllisyys on aluksi salassa, ja jakaa parien yhteystiedot toisilleen. Jos osallistujia on vähän, ohjaaja voi halutessaan myös toimia viestien välittäjänä parin osapuolten kesken. Osallistujat voivat päättää, haluavatko he käyttää harjoituksessa kuvia, arkiääniä vai molempia. Ääniviestien maksimipituudeksi on hyvä sopia 10 sekuntia. Yhdessä sovitaan, kuinka tiivistä sanaton viestittely on ja miten toimia, jos se ei tunnukaan sujuvan. Sanallinen viestittely on tässä vaiheessa kiellettyä.
3. Osallistujat jakavat sovittuun tahtiin viestejä toisilleen. Tarkoituksena on tarkkailla huolellisesti, mitä oma pari on viestinyt kuvan tai arkiäänen kautta, ja vastata siihen luovasti niin, että oma kuva tai arkiääni tuntuu vastaukselta parin viestiin. Kun määräraika on umpeutumassa, ohjaaja rohkaisee osallistujia arvioimaan käymäänsä keskustelua ja miettimään luovaa tapaa päättää se, jolloin dialogilla luodulle tarinalle saadaan yhtenäinen ja mielenkiintoinen päätös.
4. Kun dialogi on päättynyt, jokaisen parin viestittely kootaan yhteen. Kaikille yhteisessä lopputapaamisessa parit pääsevät tutustumaan toisiinsa kasvotusten. Tällöin katsotaan tai kuunnellaan jokaisen parin dialogit ja keskustellaan harjoituksen herättämistä ajatuksista. Miltä vuoropuhelu ventovieraan kanssa tuntui? Mitä harjoituksesta voi oppia dialogista? Voiko itseään ilmaista sanattomasti?

Voiko toiseen tutustua sanattomasti? Kuvat voidaan taittaa zine-pienlehdiksi, kuvakollaaseiksi tai julisteiksi, äänet editoida yhtenäisiksi äänidialogeiksi tai molempia yhdistellen voidaan toteuttaa video. Dialogeista voidaan tehdä näyttely fyysiseen tilaan tai nettiin.

Yhteys tasa-arvoon:

Luovalle dialogille voi rakentaa erilaisia tasa-arvoon liittyviä asetelmia. Arkiääniä voi tallentaa erilaisilla työpaikoilla ja tutkia, miltä mies- tai naisenemmistöiset alat kuulostavat.

Viestittelyn osapuolina voi olla taustoiltaan tai elämäntilanteiltaan erilaisia ihmisiä. Esimerkiksi rajoitteet toimintakyvyssä, yhteisen kielen puute tai pitkä etäisyys eivät estä toteuttamasta harjoitusta.

Variaatio:

Prosessi voidaan toteuttaa myös videoimalla arkiympäristöä. Äänitiedostojen työstämistä voidaan jatkaa esimerkiksi musiikkikappaleeksi tai loopiksi.

Lisää:

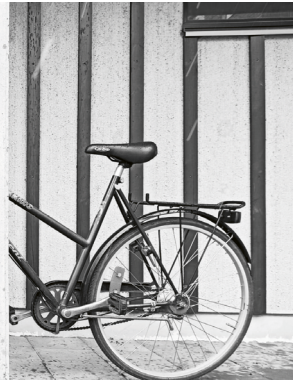
And Beyond-hankkeen aikana tuotettuja, kuviin perustuvia luovia dialogeja löytyy Älä muuta sano -zineistä, Poikien Talon Zine-kirjastosta. Arkiääniä sisältäviin sanattomiin dialogeihin voi tutustua skannaamalla oheiset QR-koodit.

Dialogi #1
Miro & Filipe

Dialogi #2
Jyri & Atallison

Kiinnostaisiko pyöräretki kaupungilla? Sanaton dialogi antoi nuorille mahdollisuuden tutustua uusiin ihmisiin myös pandemian aikana.
Kuvat: Sami ja Modi

55

Joskus lyhytkin dialogi voi olla inspiroiva. Kuvat: Qusai ja Mikko

Syanotypia: Postikortit vaihtoon

Vedostetaan syanotypiaprosessilla ulkona auringonvalossa tai sisällä himmeässä valossa valokuvista postikortteja, joita vaihdetaan muiden osallistujien kanssa. Lopputulokseksi voidaan saada esimerkiksi näyttely tai zine-pienlehti.

Kesto:

Valokuvaukseen ja ohjaajan valmistelutyöhön vaadittava aika + 2–4 tuntia vedostukseen ja keskusteluun

Tarkoitus:

Vanha, vaihtoehtoinen vedostusmenetelmä tarjoaa kaikessa hitaudessaan hyvän mahdollisuuden tutustumiseen ja yhteisiin keskusteluihin. Postikorttien vaihto kannustaa yrittämään parhaansa, koska valokuvat tulevat muistoksi myös muille.

Tarvittavat resurssit/materiaalit:

Prosessiin tarvitaan syanotypiaprosessin edellyttämät välineet (esimerkiksi allas, pihdit ja kannu), kemikaalit, valokuvapaperia ja kalvot, joille negatiivit tulostetaan. Aurinkoisena päivänä valotus voidaan toteuttaa ulkona. Talvella ja sateisena päivänä valotus onnistuu sisätiloissa UV-lampulla. Pimiötä ei tarvita. Ohjaaja tarvitsee aikaa valmistella ja siivota työpisteen.

Tavoite:

Osallistujat oppivat syanotypiaprosessin ja saavat kokemuksen, että heidän tekemänsä työ on merkityksellistä myös muille.

Toteutus:

1. Ohjaaja kertoo käsiteltävän teeman. Osallistuja etsii siihen sopivan, valmiin valokuvan tai ottaa uuden sekä lähettää valitsemansa kuvan ohjaajalle, joka printtaa kuvan kalvolle negatiivina.
2. Osallistuja vedostaa syanotyyppiaprosessilla kuvastaan esimerkiksi 5 kuvan sarjan. Kun vedokset ovat kuivuneet, osallistuja signeeraa, otsikoi ja halutessaan kirjoittaa lyhyen viestin valokuvasta tehdyn postikortin taakse.
3. Osallistuja esittelee oman korttinsa muille ja kertoo, miksi on valinnut kyseisen kuvan. Tämän jälkeen kortit laitetaan kirjekuoreen ja palautetaan ohjaajalle.
4. Ohjaaja lajittelee kortit ja jakaa ne takaisin kirjekuoriin siten, että jokainen osallistuja saa 5 erilaista korttia eri tekijöiltä muistoksi yhteisestä työskentelystä. Korteista voidaan myös tehdä näyttely tai zine-pienlehti.

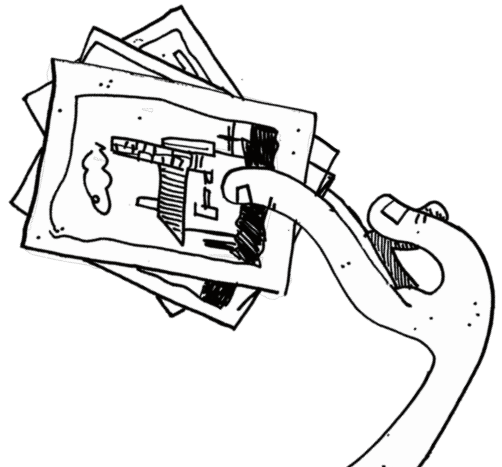
57

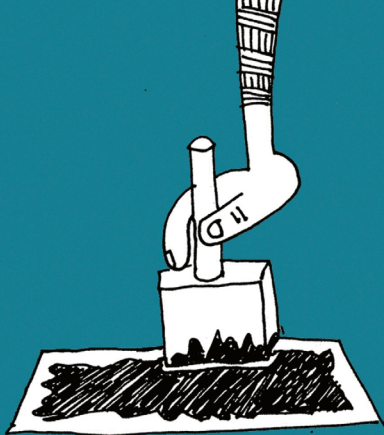
Yhteys tasa-arvoon:

Keskeinen syanotyyppiaprosessin kehittäjä oli Anna Atkins (1799–1871), joka aikansa sukupuolistereotyyppioita uhmaten paneutui naisena valokuvaukseen ja käytti sitä myös kasvitieteen tutkimustyössään. Syanotyyppiapostikorttien teemaksi on mahdollista valita tasa-arvo. Postikortit ovat myös perinteinen tapa vaihtaa kuulumisia, ja ne ovat yhdistäneet ihmisiä ympäri maailman. Kaikki kortit ovat samanarvoisia tekijästä, hänen taitotasostaan ja tekotavasta riippumatta.

Variaatio:

Postikorttivaihdon voi toteuttaa myös muilla vedostusprosesseilla.

SYANOTYPIA

Helpot ohjeet

Vuonna 1842 tähtitieteilijä Sir John Herschel kehitti syanotypiäprosessin. Hänen tavoitteenaan oli kopioida muistiinpanoja ja teknisiä piirroksia edullisesti. Prosessia kutsuttiin myös nimellä "blueprint" eli sininen vedos.

Kasvitieteilijä Anna Atkins tuli kuuluisaksi syanotypiävedoksistaan, joista hän tuotti ensimmäisen valokuvakirjan tällä menetelmällä.

KEMIAAT:

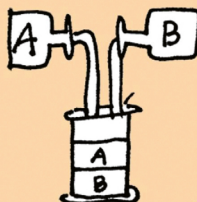
LIUOS

A

LIUOS

B

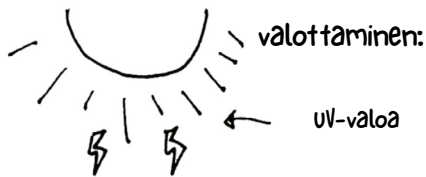

1. Sekoita molempia liuoksia saman verran ja saat aikaiseksi valoherkän päällysteaineen. Sekoita vain sen verran kuin tarvitset.

Päällystä paperille valotettava alue valoherkällä seoksella. Levitä seos sienellä tai siveltimellä tasaisesti ja anna paperin kuivua pimeässä.

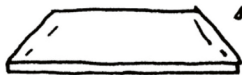

Paperin tulisi olla hyvälaatuisia ja happovapaata. Esimerkiksi vesiväripaperit toimivat hyvin.

valottaminen:

UV-valoa

Kirkas lasi

Negatiivi

Syanotypiällä
päällystetty paperi

Syanotypiävalotus ulkona
auringonvalolla: touko-syys-
kuussa silloin, kun päivä on
aurinkoinen tai hieman pilvinen.
Valotusaika on 3-10 minuuttia.

Valotuksen jälkeen huuhtelee
kuvaa vedessä ainakin 5
minuuttia,

kunnes kemikaalit ovat
lienneet pois.

Ripusta kuvasi kuivumaan ja
häpettämään.

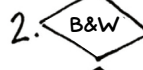

Voit myös sävyttää
kuviasi käyttämällä muun
muassa teetä tai
kahvia. Kokeile!

Valkaisuaine: 2 tl
kidesoodaa per
litra vettä.

tällä voit kirkastaa kuvaa tai
avata ylivalotettua vedos-
ta. Huuhtelee kuva vedessä
hyvin ennen sävytystä.

Digitaalinenegatiivin tekeminen Photoshopissa:

4. Käännä kuva peilikuvaksi:
Image - Flip canvas hori-
zontal
 3. Muuta kuva negatiiviksi:
Adjustment - Invert
 2. Muuta värikuva mustavalkokuvaksi:
Adjustment - Black & White
 1. Avaa välitsemäsi kuva.
- (LAYERS/
TASOT)

tulosta kalvolle
(esimerkiksi piirtoheitinkalvolle).

Kemigrammi: Jättämäni jälki

Mietitään, millaisia jälkiä ihmiset jättävät jälkeensä, ja vedostetaan valokuvamaisia, ilman kameraa kemigrammiprosessilla toteutettuja kuvia UV-valon avulla vaikkapa omasta kädestä. Lopputulokseksi voidaan saada esimerkiksi näyttely tai zine-pienlehti.

Kesto:

2–4 tuntia

Tarkoitus:

Valokuvamaisten kuvien tekemisessä ilman kameraa on jotain kiehtovaa, mikä ehkä keventää painavia keskusteluja siitä, millaisen kädenjäljen kukin voi tähän maailmaan jättää. Kemigrammien abstraktisuus kuvastaa hyvin elämän moniulotteisuutta.

Tarvittavat resurssit/materiaalit:

Prosessiin tarvitaan kemigrammin vedostuksen edellyttämät välineet (muun muassa allas, pihdit ja kannu), kemikaalit, valokuvapaperia (myös vanha valokuvapaperi käy) ja kumihanskat. Valotus ei edellytä pimiötä, vain UV-lampun. Ohjaaja tarvitsee aikaa valmistella ja siivota työpisteen.

Tavoite:

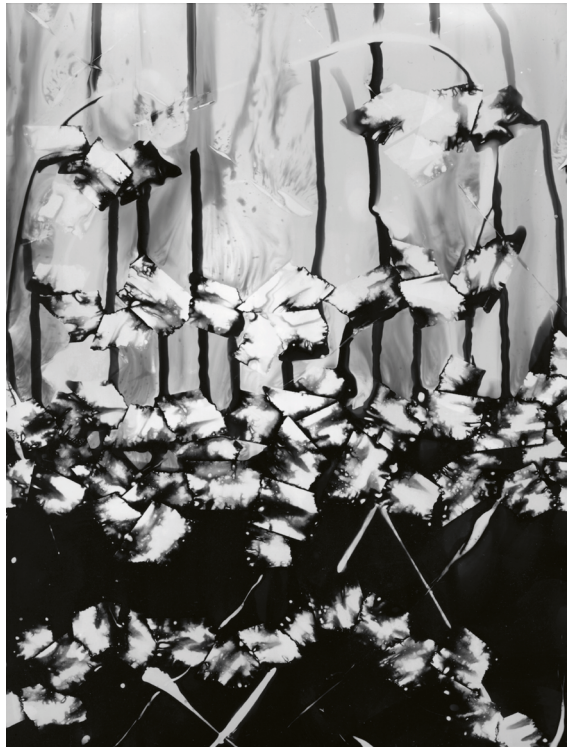
Osallistujat oppivat kemigrammiprosessin ja saavat kimmokkeen pohtia, millaisia jälkiä he tahtovat jättää maailmaan ja mistä he haluavat, että heidät muistetaan.

Toteutus:

1. Ohjaaja voi aloittaa harjoituksen sanomalla, että jokainen meistä jättää jälkensä maailmaan jollakin tavalla. Mikä olisi osallistujien oma tapa? Hän muistuttaa osallistujia työturvallisuudesta, muun muassa hanskojen ja kemikaalien varovaisesta käytöstä.
2. Ohjaaja esittelee osallistujille valokuvauskemikaalit ja niiden reaktiot lyhyellä demonstraatiolla. Kemigrammeja voidaan tehdä esimerkiksi kasvien osista tai esineistä.
3. Osallistujat ideoivat, mikä esine tai kosketettava asia voisi symboloida sitä, mistä he haluavat, että heidät muistetaan. He tekevät kemigrammin kyseisestä esineestä tai asiasta asettamalla sen valokuvapaperille pimiössä. Vaihtoehtoisesti kemigrammin voi tehdä vaikkapa omasta kädestä. Rohkeasti kokeilemalla voi syntyä vaikuttavia kuvia.
4. Kun vedokset ovat valmiita, niistä keskustellaan yhdessä. Kuvista voi tehdä esimerkiksi näyttelyn tai zine-pienlehden.

Yhteys tasa-arvoon:

Kemigrammien aiheeksi voidaan antaa esimerkiksi erityisen sukupuolittuneet työkalut tai muut tavarat. Kemigrammeja voi tehdä kuka tahansa.

**Kemigrammi-prosessilla toteutettu "Murtunut".
Kuva: Antti Liimatainen**

KEMIGRAMMI

Helpot ohjeet

Kemigrammi on kokeileva vedostusmenetelmä, jossa maalataan kuvaa valokuvapaperille kemikaalien ja paperin valoherkkyysoireaktioiden avulla. Kemigrammiprosessi on kehitetty 1950-luvulla. Belgialainen Pierre

Cordiere on yksi kuuluisimpia kemigrammin tekijöitä ja kehittäjiä. Hän huomasi vuonna 1956, että kynsilakan käyttö valokuvapaperilla tuotti mielenkiintoisia kuvioita.

62

NELJÄ MUOVISTA ALLASTA PIHDIT, KUMIHANSKAT

MITÄ TARVITSET:

KEHITE – ILFORD MULTIGRADE 1:9

KESKEYTE – ILFORD ILFO STOP 1:9

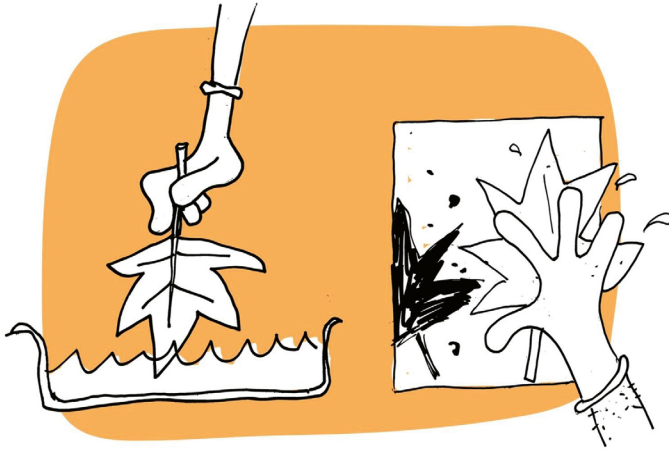
KIINNIITE – ILFORD RAPID FIXER 1:9

VALOHERKKÄ VALOKUVAPAPERI PIMIÖKÄYTTÖÖN
(MYÖS VANHAT PAPERIT TOIMIVAT HYVIN)

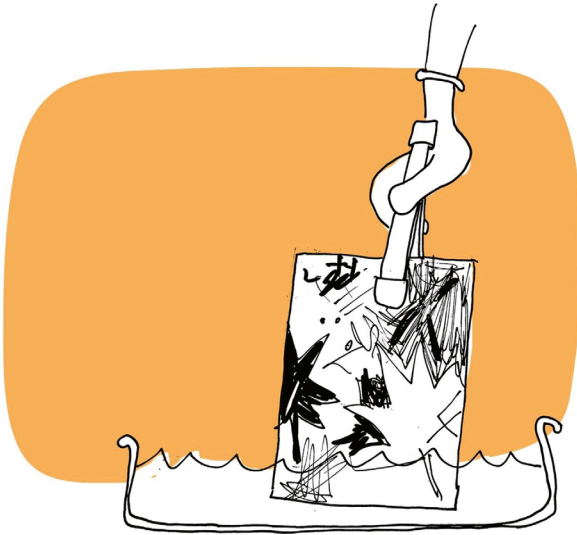
VAIHTOEHTO 1:

1. Kastele esine kehitteeseen ja aseta se paperille hetkeksi, kunnes paperille alkaa kehittyä musta kuvio esineestä.

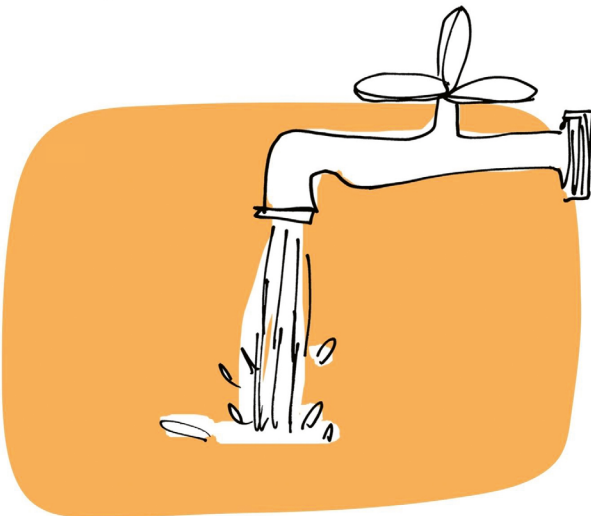

2. Kastele esine kiinnitteeseen ja aseta se samalle paperille hetkeksi. Toista vaiheita, kunnes olet tyytyväinen kuvaan. Esineistä muodostuu kemikaalien ja valon vaikutuksesta erilaisia kuvioita paperille. Voit kokeilla vapaasti erilaisia yhdistelmiä ja saat erilaisia lopputuloksia.

3. Kun olet valmis, laita paperi kokonaan keskeytteeseen noin 30 sekunniksi ja sen jälkeen kiinnitteeseen 2–3 minuutiksi.

63

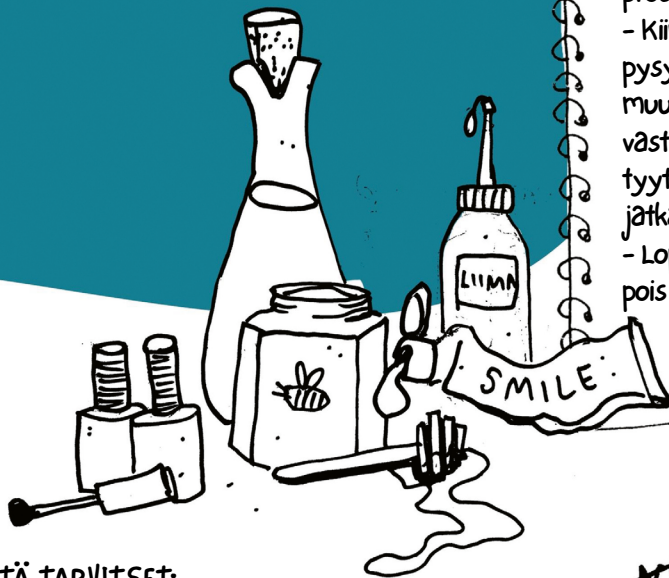

4. Lopuksi huuhtele kuvaa vedessä noin 5 minuuttia.

Voit luoda kuvioita asettamalla paperille esineitä, esimerkiksi puiden lehtiä, kumihanskat tai kuplamuovia.

KEMIGRAMMI

(jatkuu)

64

MITÄ TARVITSET:

VASTA-AINEITA: ÖLJYÄ, LIIMAA, TEIPPIÄ JNE.

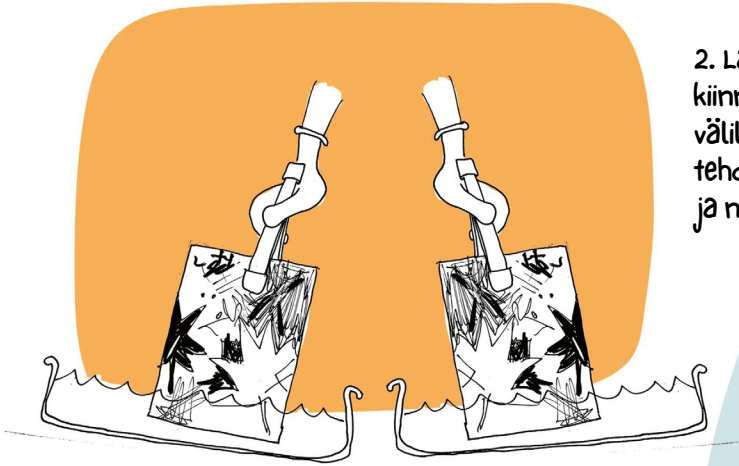
Vaihtoehto 2:

1. Aseta valitsemaasi vasta-ainetta paperin päälle. Vasta-aineella tarkoitetaan esimerkiksi öljyä, liimaa, teippiä, hunajaa tai kynsilakkaa. Vasta-aine estää valokuvakemikaalien vaikutuksen kyseiseen kohtaan valokuvapaperilla.

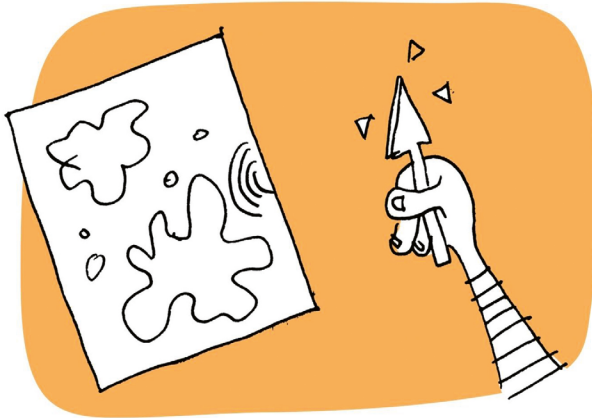

Vedostusvaiheiden periaatteet:

- Kehite muuttaa paperin mustaksi valon vaikutuksesta. Keskeyte pysäyttää tämän prosessin.
- Kiinnite kiinnittää kuvan pysyvästi, jolloin sitä ei enää voi muuttaa. Kiinnitä koko paperi vasta ihan loppuksi, kun olet tyytyväinen kuvaan etkä halua jatkaa sen valottamista.
- Loppuhuuhtelussa vesi pesee pois turhat kemikaalit. Valokuva kannattaa huuhdella hyvin.

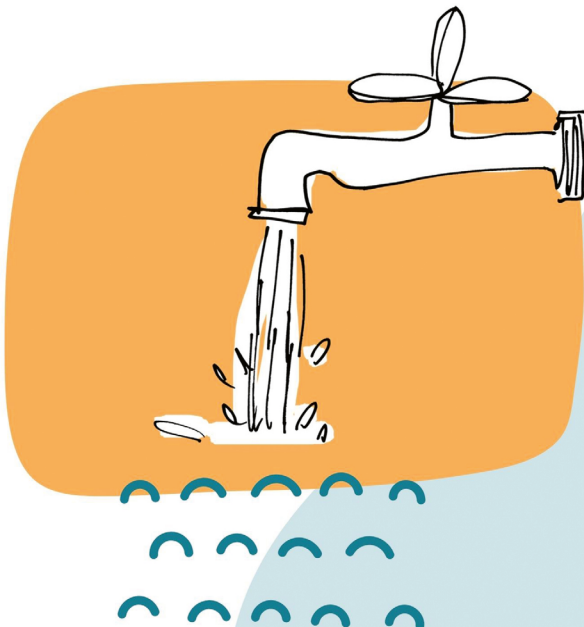

2. Laita paperi kehitteeseen ja kiinnit teeseen käyttämällä paperia välillä keskeytteessä. Tämän voit tehdä missä tahansa järjestyksessä ja niin monesti kuin haluat.

3. Prosessin aikana voit myös jossain vaiheessa poistaa vasta-aineen. Havainnoi ja tee erilaisista vaikutuksista muistiinpanoja. Jatka kokeilujasi.

65

4. Lopuksi tee koko paperille viimeinen kiinnitys ja loppuhuuhdeltu.

PhotoVoice: Kuvaamalla ääni kuuluviin

Yritetään valokuvaamalla ymmärtää jotakin yhteiskunnallista epäkohtaa paremmin ja löytää siihen yhdessä ratkaisuja kutsuamalla muita yhteisön jäseniä ja päätöksentekijöitä tutustumaan valokuviiin. Lopputulokseksi voidaan saada esimerkiksi näyttely tai zine-pienlehti.

Kesto:

1 viikko – 1 kuukausi (sisältää esimerkiksi 2–3 yhteistä tapaamista ja 5 itsenäistä tehtävää)

Tarkoitus:

Osallistuvan valokuvauksen kautta oman viestin voi saada kuuluviin myös henkilö, jolle ajatusten sanoittaminen on haastavaa. Menetelmällä saadaan aikaan kunnioittavaa, tasaveroista vuoropuhelua haavoittuvassa elämäntilanteessa olevien sekä muiden yhteisön jäsenten ja päätöksentekijöiden kesken.

Tarvittavat resurssit/materiaalit:

Valokuvaus onnistuu jokaisen omalla puhelimella. Viestien välitykseen tarvitaan jokin kanava, esimerkiksi sähköposti tai WhatsApp-sovellus. Valokuvien julkaisutavasta riippuen tarvitaan esimerkiksi valokuvanäyttelyn tai zine-pienlehden edellyttämiä välineitä sekä ohjaajan aikaa sen koordinoimiseen.

Tavoite:

Osallistujat oppivat tai oivaltavat jotakin uutta käsiteltävästä teemasta sekä saavat viestinsä välitettyä muille yhteisön jäsenille ja päätöksentekijöille. Kaikkien ymmärrys vallitsevasta tilanteesta ja halu puuttua yhteiskunnallisiin epäkohtiin vahvistuvat.

Toteutus:

1. Ohjaajan on hyvä aloittaa kertomalla, mitä PhotoVoice tarkoittaa. Jos osallistujat eivät tunne toisiaan, on syytä järjestää tutustumisharjoituksia, esimerkiksi tämän oppaan toimintatuokioita. Ensimmäisessä tapaamisessa sovitaan yhteisistä pelisäännöistä, kuten aikataulusta, kommunikointikanavasta ja siitä, miten toimitaan, jos asiat eivät etene suunnitellusti.
2. Jos PhotoVoice-prosessin aihe on määritelty etukäteen, ohjaaja johdattelee osallistujia sen äärelle esimerkiksi kysymällä, millaisia kokemuksia heillä on ilmiöstä entuudestaan. Vaihtoehtoisesti ohjaaja ja osallistujat voivat yhdessä päättää, mikä PhotoVoice-prosessin aihe on.
3. Ohjaaja lähettää säännöllisesti osallistujille pohdintatehtävän ja luovan valokuvaushaasteen.
4. Osallistujat ottavat valokuvia pohdintatehtävien ja luovien haasteiden pohjalta.

Esimerkiksi seuraavia pohdintatehtäviä voi hyödyntää, jos aiheena on työmarkkinoiden sukupuolen mukainen eriytyminen:

"Älä naura, mutta haluaisin..."

Osallistujia pyydetään miettimään, minkä parissa he haluaisivat työskennellä, jos aika, raha tai olosuhteet eivät asettaisi mitään rajoituksia.

"Ylpeys ja ennakkoluulo."

Osallistujia pyydetään miettimään, mikä saa heidät tuntemaan ylpeyttä nykyisestä tai unelmatyöpaikastaan sekä minkä suhteen he ovat ehkä kohdanneet tai odottavat kohtaavansa ennakkoluuloja kyseisessä työssä.

"Erilainen vai erityinen?"

Osallistujia pyydetään miettimään tapoja, joilla he voivat rikastuttaa yhteisöään olemassa olevia normeja rikkomalla.

5. Sovitulla aikataululla ohjaaja ja osallistujat tapaavat kasvotusten, esittelevät ottamiaan valokuvia sekä kertovat niihin liittyviä ajatuksiaan ja oivalluksiaan. Yhdessä sovitaan, missä muodossa kuvat julkaistaan. Tästä oppaasta löytyy ohjeet kahteen mahdolliseen julkaisutapaan, [valokuvanäyttelyyn](#) ja [zine-pienlehteen](#) .
6. Osallistujat keksivät valitsemilleen valokuville otsikon ja kirjoittavat niiden yhteyteen tekstin. Valokuvat ripustetaan näytelyksi tai taitetaan julkaisuksi.
7. Ohjaaja varmistaa, että PhotoVoicen tuotokset saavat suunnitellun yleisön. Jos kyse on valokuvanäyttelystä, sen toteuttamisessa voi hyödyntää tämän oppaan ohjeita [Galleriatreffien](#) järjestämiseen, jos taas tehdään useita zine-pienlehtiä, niiden pohjalta voi järjestää [zinejä käsittelevän työpajan](#). Yleisöä haastetaan antamaan palautetta ja ottamaan kantaa käsiteltävään aiheeseen. Yhdessä voidaan miettiä, miten käsiteltyjä epäkohdita on mahdollista oikaista.
8. Ohjaaja ja osallistujat kokoontuvat PhotoVoice-prosessin jälkeen miettimään, miltä prosessi tuntui ja mitä siitä opittiin.

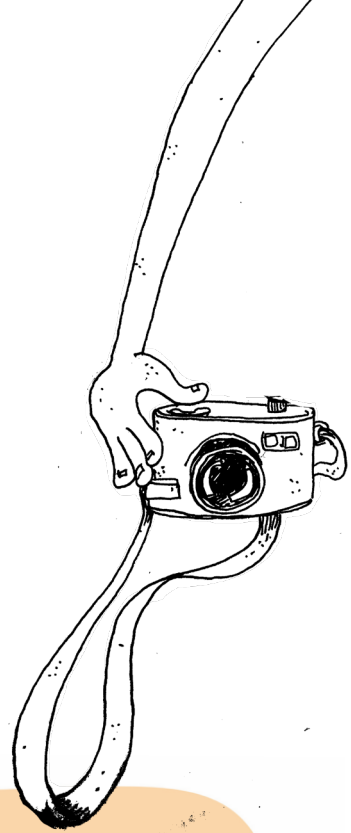
68

Yhteys tasa-arvoon:

Tasa-arvoon liittyvät epäkohdat ovat tyypillinen PhotoVoice-projekteissa käsitelty aihe. Jos näkökulmaksi valitaan sukupuolten tasa-arvo, osallistujat voivat esimerkiksi tutkia ympäristöään ja pohtia valokuvaamisen kautta, miten sukupuoli vaikuttaa suomalaisessa yhteiskunnassa, mitä epätyypilliset elämänvalinnat tarkoittavat ja mitä tunteita ne herättävät.

Lisää:

And Beyond -hankkeessa käsiteltiin PhotoVoice-menetelmällä sukupuolen merkitystä ja työmarkkinoiden sukupuolen mukaista eriytymistä. Siihen osallistui nuoria aikuisia, jotka ovat tehneet tai ovat kiinnostuneita tekemään suomalaisessa yhteiskunnassa epätyypillisiä valintoja. And Beyondin PhotoVoice-prosessin valokuvista laadittiin Poikien Talon sähköiseen Zine-kirjastoon zine nimeltä Ylpeys ja ennakkoluulo.

PHOTOVOICE KITEYTETTYNÄ

PhotoVoicea käytetään erityisesti yhteiskunnallisten teemojen, kuten sukupuolinormien, vanhemmuuden tai rasismien käsittelyssä. PhotoVoiceen voi osallistua kuka vain. Usein osallistujat ovat kuitenkin jollain tavalla haavoittuvissa elämäntilanteissa, kokemusasiantuntijoita, jotka eivät aina saa yhteiskunnassa ääntään kuuluviin. Erittäin keskeisessä roolissa on myös valokuvien esittely niille, joiden parissa kuvat on otettu, ja niille, joihin kuvilla halutaan vaikuttaa.

"Työskenteletkö miehenä tai naisena..." fraasi sai minut ajattelemaan. Hittto. Tulevana lauluntekijänä olen aina mies. Minulla on miehen fysiologinen rakenne, ääniala ja sen luomat mahdollisuudet ja haasteet. Olo on välillä kuin norsulla postiliinikaupassa. Laulussa haluaa kouluttautua usein naiset ja tytöt. Monet miehet kokevat bändissä soittamisen ja laulamisen enemmän omana tapanaan toimia ilman äänen erillistä koulutusta. Miten minä olen päätynyt valitsemaan äänen koulutuksen tien bänditoiminnan oheen?"

- Janne

70

Opiskelen kirjallisuutta. Ala on taustaani nähden epätyypillinen sillä en ole akateemisesta perheestä. Luokkakäsymyksen johdosta tunnen huonommuutta yliopistomaailmassa. Haluaisin ravistella omia käsityksiäni aiheesta.

Muutoin valkoisena, nuorena, vammattomana naisena olen aika tyypillinen opiskelija alallani. Koen olevani niin alussa opinnoissani ettei kiinnittyminen opintoihini ole vielä kunnolla tapahtunut ja koko aihe tuntuu vaikeasti tavoitettavalta. Rämpiköin mukana, koetan pysyä perässä. Suunnasta en ole varma.

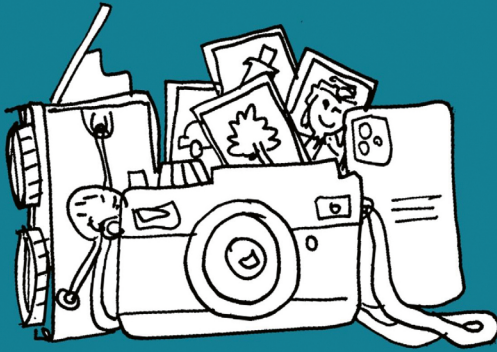
- Alma

"Opiskelen jo kolmatta alaa ja olen lähes huomaamattani ajautunut aina naisvaltaisille aloille, vaikka olen mies. En osaa tarkkaan sanoa, mitä sukupuoleni itsessään tarjoaa esimerkiksi sosiaali- ja terveysalalla, koska olen aina ajatellut itseäni aina yksilönä (...)

Otin kuvan, koska normit ovat kuin aita, joka sulkee sisälleen ihmisiä. Vaikka normit tuovat rakennetta ja yhteisiä sääntöjä yhteiskuntaan, voivat ne monissa tapauksissa rajoittaa myös paljon."

-Karlo

PHOTOVOICE

Helpot ohjeet

PhotoVoice on laadullinen ja yhteisölähtöinen menetelmä, jossa osallistujat valokuvaaavat omaa arkeaan ja jakavat kokemuksiaan muiden kanssa. Valokuvat myös otsikoidaan ja niiden yhteyteen kirjoitetaan teksti. Usein PhotoVoicen tavoitteena on yksilöiden ja yhteisöjen kuuleminen ja heidän osallistumisensa vahvistaminen sekä keskinäisen ymmärryksen lisääminen.

Menetelmän ydinajatuksia ovat:

- Valokuvat opettavat.
- Valokuvat voivat vaikuttaa päätöksentekoon.
- Yhteisön jäsenillä on syy vaikuttaa valokuvaamalla päätöksentekoon elinvoimaisen ja hyvinvoivan yhteiskunnan rakentamiseksi.
- Yksilön ja yhteisön toiminnalla on merkitystä.

VAIHE 1: TUTUSTUMINEN
Tutustu muihin osallistujiin ja aiheeseen sekä sovi pelisäännöistä yhteisessä tapaamisessa.

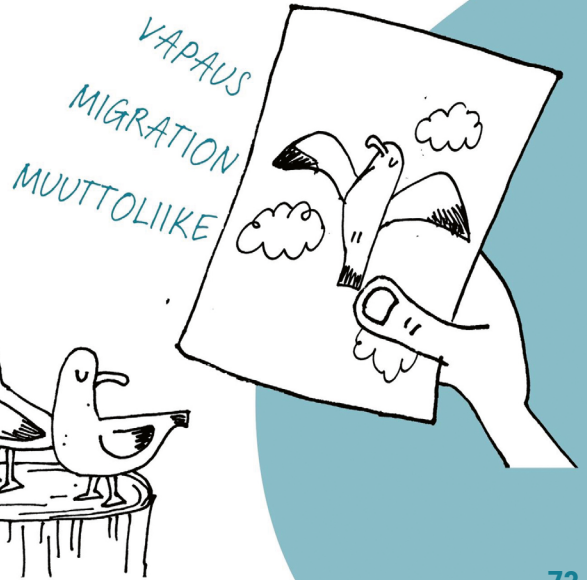
VAIHE 2: VALOKUVAAMINEN

Vastaanota säännöllinen pohdintatehtävä ja luovan valokuvaushaaste ohjaajalta. Valokuvaa itsenäisesti samalla, kun pohdit lähetettyjä tehtäviä.

VAIHE 3: JAKAAMINEN

Keskustele omista ja muiden valokuvista yhteisessä tapaamisessa.

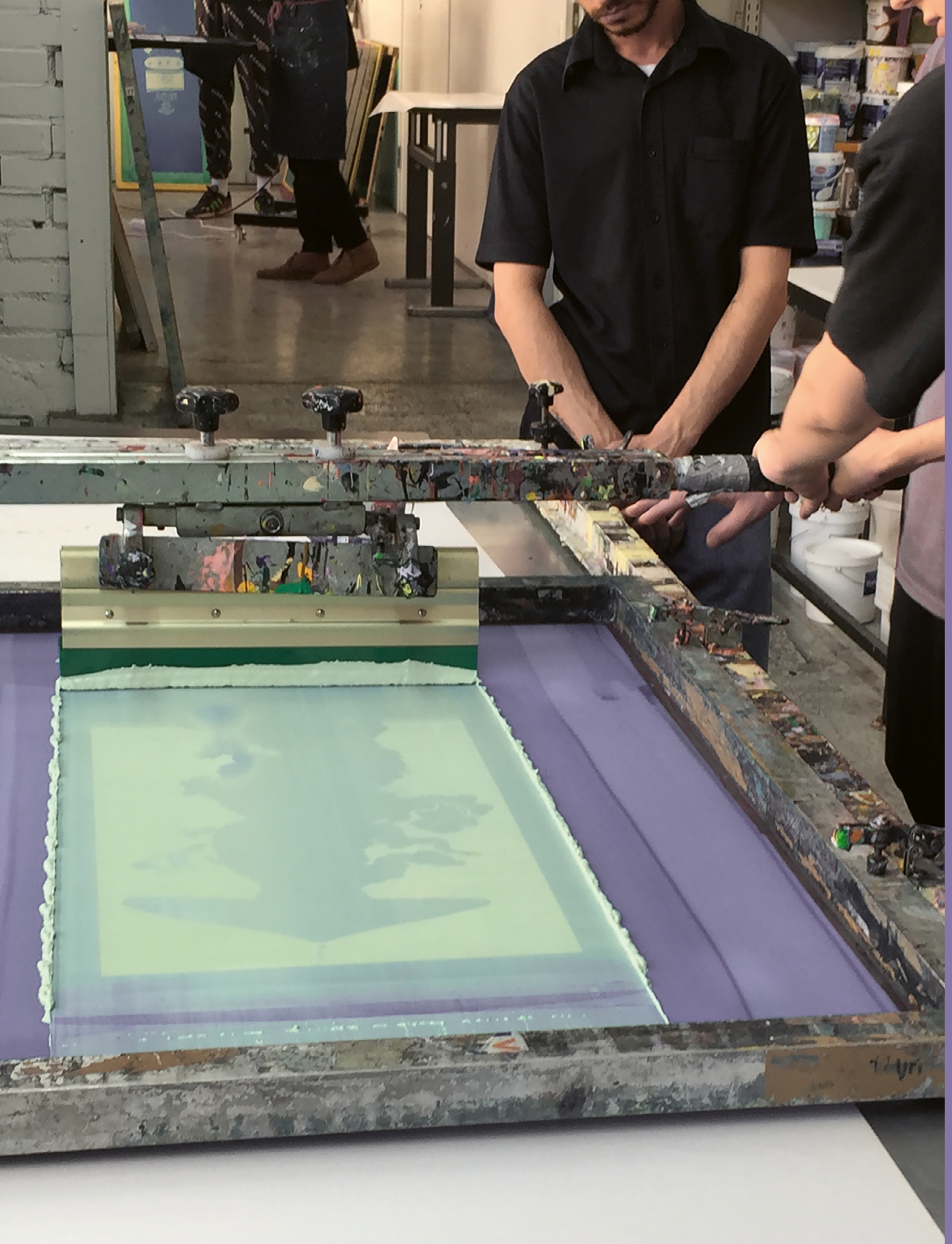

VAIHE 4: ESITTELY

Julkaise valokuvat muiden kanssa esimerkiksi näyttelynä tai julkaisuna. Keskustele valokuvista muiden ihmisten kanssa.

Jaa PhotoVoice-prosessin päätteesi kokemuksiasi muiden osallistujien kanssa.

Kuva: Tom Serratti

välineitä työelämään

Omakohtaiset kokemukset vaikuttavat merkittäväällä tavalla siihen, millaisen koulutus- ja urapolun nuori näkee itselleen mahdolliseksi. Jos hänellä on rajallisesti tietoa ja kokemuksia, houkutus valita samoin kuin omat vanhemmat, sukulaiset tai kaverit kasvaa, vaikka oma osaaminen ja kiinnostuksen kohteet olisivatkin toisaalla. Siksi mahdollisuus tutustua työpaikkoihin monipuolisesti on tarpeellista ja auttaa kyseenalaistamaan työmarkkinoiden sukupuolen mukaista eriytymistä. Yläkoulujen lisäksi esimerkiksi kesätyöpaikkojen tarjoajat, järjestöt ja harrastustoimijat voivat avartaa nuorten käsitystä kaikille mahdollisista urapoluista.

Tässä luvussa esitellään ideoita, miten omalle sukupuolelle tyypillisiin työpaikkoihin ja työnantajiin voi tutustua yksin tai yhdessä. Ideoihin voi yhdistää And Beyondissa kehitettyjä, luovuutta hyödyntäviä harjoituksia tai muuta luovuuteen liittyvää toimintaa.

Kahvitaukotreffit

Jututetaan työpaikan työntekijöitä korostetun epämuodollisesti työpaikan kahvihuoneessa yhteisen kupposen äärellä. Kahvitaukotreffit voidaan tarvittaessa toteuttaa myös etäyhteyden välityksellä yksin, pareittain tai pienessä ryhmässä. Ne toimivat hyvin lämmittelynä työpaikalla toteutettavaan luovaan projektiin, kuten [Kuva- tai Äänisafariin](#).

Kesto:

30–60 min + mahdollinen matkustusaika

Tarkoitus:

Menetelmä tarjoaa mahdollisuuden haastatella työntekijöitä epämuodollisesti jutustellen ja tavallista työpaikkavierailua henkilökohtaisemman kontaktin heidän kanssaan.

Tarvittavat resurssit/materiaalit:

Edellyttää ohjaajalta tai vierailijalta aikaa tapaamisen aikatauluttamiseen ja valmisteluun. Valmiit työelämäkontaktit helpottavat sopivan työpaikan löytämistä. Työpaikalle tarvitaan yhteyshenkilö, joka ottaa osallistujat vastaan. Epämuodollisuuden lisäämiseksi on hyvä varata kahvia tai muuta juotavaa ja haluttaessa muita tarjoiluja.

Tavoite:

Vierailijat oppivat työpaikasta itseään kiinnostavia asioita, joita virallisemmissa vierailuissa ei nouse esiin, ja rohkaistuvat mahdollisesti ottamaan alasta enemmän selvää myöhemmin.

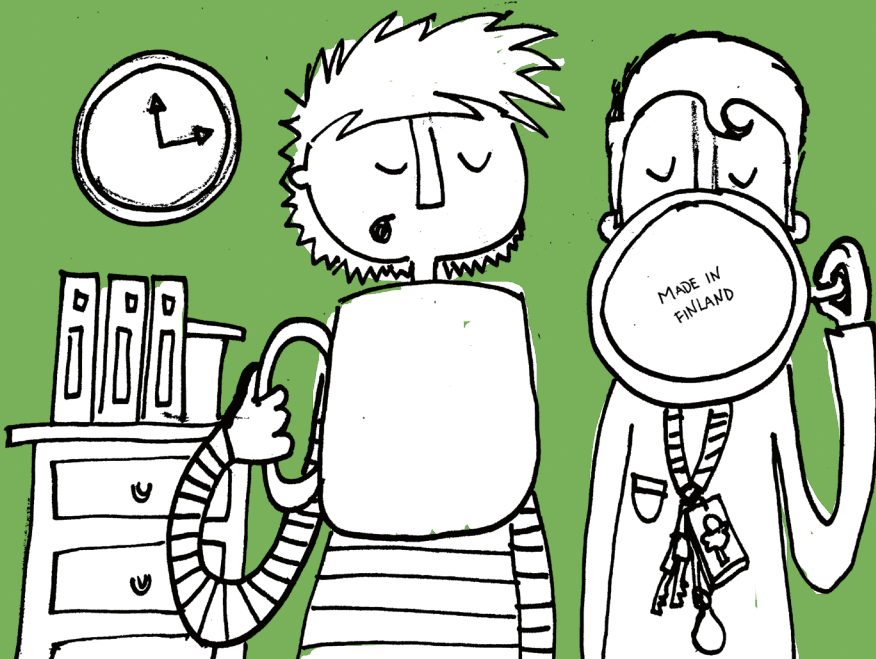
Toteutus:

1. Ennen vierailua ohjaaja kehottaa osallistujia tutustumaan työpaikkaan netissä ja miettimään kysymyksiä, joihin heitä kiinnostaa saada vastaus.

2. Mikäli ohjaaja on mukana vierailulla, hän käynnistää keskustelun kertaamalla sen tarkoituksen ja käytettävissä olevan ajan.
3. Sovitun kahvitauon ajan käydään epämuodollista jutustelua vierailijoiden kysymysten pohjalta kupposten äärellä.
4. Vierailun jälkeen ohjaaja ja vierailijat keskustelevat kahvitaukotreffin herättämistä ajatuksista.

Yhteys tasa-arvoon:

Tutustuttava työpaikka voidaan valita vierailijoiden sukupuolen mukaan epätyypilliseltä alalta, ja purkukeskustelussa voidaan käsitellä esimerkiksi työmarkkinoiden sukupuolen mukaisen eriytymisen syitä.

Työn varjostus

Tutustutaan työpaikkaan ja seurataan työntekoa siellä yhteisesti sovitusta tarkkailijan roolista käsin. Voidaan toteuttaa yksin tai pareittain. Työn varjostuksen yhteyteen on mahdollista liittää luova projekti, kuten [Kuva- tai Äänisafari](#).

Kesto:

3–8 tuntia + matkustusaika

Tarkoitus:

Työn varjostus madaltaa vierailijoiden kynnystä tutustua työpaikalla tehtävään työhön määrittelemällä heille selkeä, ajaltaan rajattu tarkkailijan rooli.

Tarvittavat resurssit/materiaalit:

Edellyttää ohjaajalta tai vierailijalta aikaa työn varjostuksen aikatauluttamiseen ja valmisteluun. Valmiit työelämäkontaktit helpottavat sopivan työpaikan löytämistä. Työpaikalle tarvitaan yhteyshenkilö, jonka työtä osallistujat seuraavat.

Tavoite:

Vierailijat oppivat työpaikasta itseään kiinnostavia asioita ja rohkaistuvat mahdollisesti ottamaan alasta enemmän selvää myöhemmin.

Toteutus:

1. Ennen vierailua ohjaaja kehottaa osallistujia tutustumaan työpaikkaan netissä. Hän myös varmistaa, että työpaikan edustajan ja vierailijoiden kanssa on sovittu etukäteen seuraavat asiat: tapaamisen ajankohta ja paikka, työn varjostuksen pituus, työntekijän ja vierailijan roolit sekä tietosuojaan ja työturvallisuuteen liittyvät kysymykset. Työn varjostuksesta voidaan tehdä etukäteen virallinen sopimus, jonka molemmat osapuolet allekirjoittavat. Varjostuksen yhteyteen on mahdollista yhdistää luova projekti, kuten Kuva- tai Äänisafari, tai muita tehtäviä.

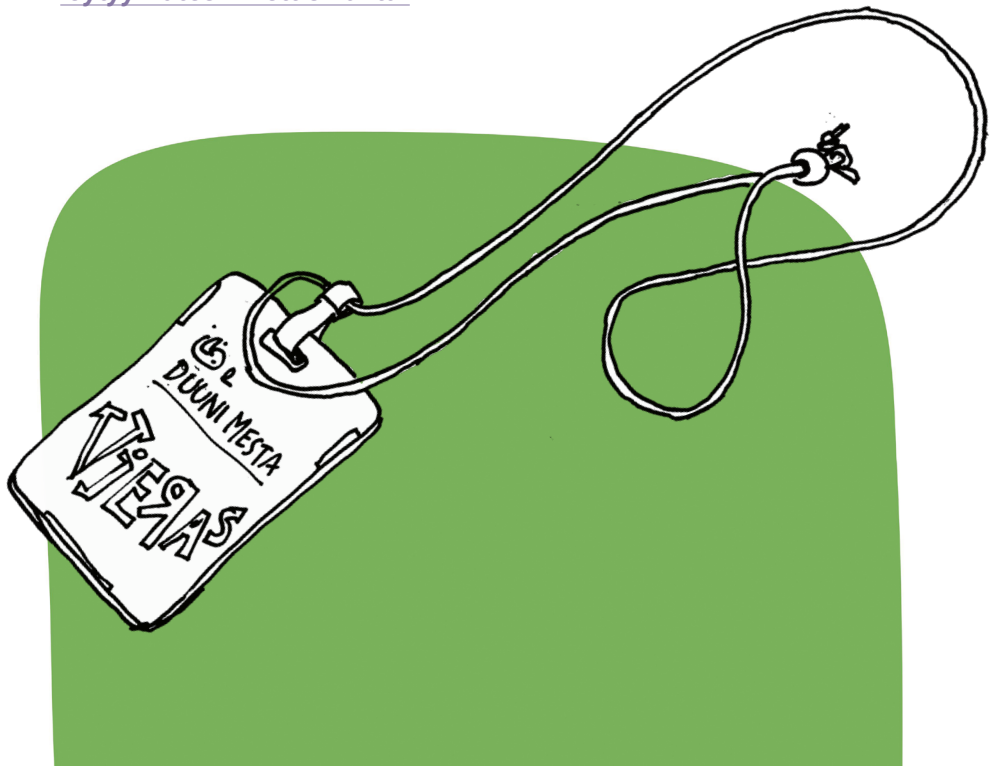
2. Vierailijat seuraavat työntekoa työpaikalla sovittuun aikaan ja toteuttavat mahdollisesti heille annettuja tehtäviä.
3. Työn varjostuksen jälkeen ohjaaja kokoaa palautetta purkukeskustelun pohjaksi keskustelemalla työpaikan edustajan kanssa tämän kokemuksista.
4. Jälkikäteen ohjaaja ja vierailijat toteuttavat purkukeskustelun, jossa käsitellään kaikkien kokemuksia työn varjostuksesta.

Yhteys tasa-arvoon:

Tutustuttava työpaikka voidaan valita vierailijoiden sukupuolen mukaan epätyypilliseltä alalta, ja purkukeskustelussa voidaan käsitellä esimerkiksi sukupuolen mukaisen eriytymisen syitä.

Lisää:

Vates-säätiö järjestää vuosittain työn varjostuspäivän (Job Shadow Day) ja on tuottanut siihen [tukimateriaalia, joka löytyy Vatesin nettisivuilta.](#)

Galleriatreffit

Esitellään näyttelyn yhteydessä omaa osaamista työelämäkumppaneille, jotka ovat tulevaisuuden mahdollisia työnantajia tai toimeksiantajia. Galleriatreffit on mahdollista toteuttaa tilanteessa, jossa osallistujat ovat toteuttaneet taidenäyttelyyn.

Kesto:

1 tunti

Tarkoitus:

Galleriatreffit tarjoavat osallistujille mahdollisuuden esitellä osaamistaan ja tutustua työnantajiin tai toimeksiantajiin epämuodollisessa näyttely-ympäristössä.

80

Tarvittavat resurssit/materiaalit:

Galleriatreffien lähtökohtana on olemassa oleva taidenäyttely. Sen lisäksi ohjaaja ja osallistujat tarvitsevat aikaa Galleriatreffien valmisteluun, kuten työelämäkumppaneiden kutsumiseen. Epämuodollisuuden lisäämiseksi voidaan hankkia näyttelyn avajaisille tyypillisiä tarjoiluja, kuten kuplivaa juotavaa ja naposteltavaa.

Tavoite:

Osallistujat saavat taiteellisen näkemyksensä kuuluviin, oppivat kertomaan tekemästään työstä, saavat myönteistä palautetta ja lisäävät työelämäkontaktejaan.

Toteutus:

1. Ennen Galleriatreffejä ohjaaja ja osallistujat ripustavat näyttelyn, kutsuvat työelämäkumppanit paikalle, sopivat keskinäisestä työnjaosta, järjestävät tarjoilun ja suunnittelevat kevyen aikataulun (katso yksityiskohtaisemmat ohjeet [taidenäyttelyn](#) ripustamiseen).

2. Lisäksi ennen Galleriatreffejä ohjaaja harjoittelee osallistujien kanssa omasta teoksestaan kertomista (esimerkiksi menetelmä, sisältö, mahdollisuus teoksen ostamiseen tai uusien tuottamiseen). Jos näyttelystä laaditaan teosluettelo, teosten hinnat ja tilausmahdollisuudet on mahdollista kirjata ylös myös siihen.
3. Sovitun työnjaon mukaisesti työelämäkumppaneiden edustajat toivotetaan tervetulleeksi ja heitä kannustetaan tutustumaan teoksiin. Osallistujat seisovat töidensä lähetyvillä ja keskustelvat niistä vieraiden kanssa.
4. Jälkikäteen ohjaaja ja osallistujat toteuttavat purkukeskustelun, jossa käsitellään kaikkien kokemuksia Galleriatreffeistä.

Yhteys tasa-arvoon:

Toteutettujen näyttelyiden teemat voivat liittyä tasa-arvoon. Galleriatreffien järjestelyjen yhteydessä voidaan keskustella saavutettavuuteen liittyvistä kysymyksistä.

81

Variaatio:

Voidaan toteuttaa myös konserttina tai muuna produktiona, johon työelämäkumppaneita kutsutaan mukaan.

Lisää:

And Beyond -hankkeessa järjestettiin Galleriatreffit erilaisilla menetelmillä toteutettuja teoksia sisältävän Polulla-näyttelyn yhteydessä, josta tehtyyn zineen voi tutustua [Poikien Talon sähköisessä Zine-kirjastossa.](#)

Tuettu keikkatyö

Tehdään keikkatyötä, jonka suorittamista harjoitellaan etukäteen yhdessä ja/tai johon saadaan tarpeen mukaan tukea ohjaajalta.

Kesto:

Kesto riippuu osallistujan osaamisesta ja tilattavasta keikkatyöstä.

Tarkoitus:

Tiivis ohjaus ja tuki mahdollistavat osallistujille lyhytkestoisen keikkatyön tekemisen oman elämäntilanteen ja osaamisen mukaan.

Tarvittavat resurssit/materiaalit:

Keikkatyön lähtökohtana ovat työelämäkumppanin tarve, johon voi vastata keikkatyöllä, ja mahdollisuus maksaa siitä palkkio. Ohjaaja tarvitsee riittävästi aikaa keikkatyöhön liittyvän toiminnon opettamiseen ja/tai tarvittaessa itse keikkatyön toteutuksessa tukemiseen.

Tavoite:

Osallistuja rohkaistuu hyödyntämään osaamistaan, tutustuu uusiin työympäristöihin ja saa kokemuksen palkallisesta keikkatyöstä.

Toteutus:

1. Ohjaaja ja osallistuja tunnustelevat sopivia keikkatyön kohteita, joihin osallistujan olemassa olevalla osaamisella voidaan vastata. Vaihtoehtoisesti osaamista voidaan vahvistaa yhdessä harjoitellen ennen keikkatyötä.
2. Ohjaaja voi toimia välittäjänä työelämäkumppanin ja osallistujan välillä keikkatyön käytäntöjen, kuten työn laajuuden, sisältöjen, aikataulun, ohjauksen intensiivisyyden ja palkkion maksun sopimiseksi.

3. Osallistuja tekee sovitun keikkatyön ja ohjaaja seuraa sitä yhdessä sovitulla tavalla tarjoten tarvittaessa tukeaan. Kun työelämäkumppani on hyväksynyt keikkatyön toteutuksen, se maksaa osallistujalle palkkion. Tämä voidaan tehdä esimerkiksi digitaalisen keikkatyöalustan, kuten [Work Pilotsin](#), kautta.
4. Jälkikäteen ohjaaja ja osallistuja toteuttavat purkukeskustelun, jossa käsitellään kokemuksia tuetusta keikkatyöstä.

Yhteys tasa-arvoon:

Tuettu keikkatyö voidaan toteuttaa omalle sukupuolelle epätyypillisellä alalla. Myös sen sisällöt on mahdollista yhdistää tasa-arvotemoihin. Keikkatyöt voivat koskea esimerkiksi yhteiskunnan sukupuolenmukaista eriytymistä haastavien valokuvien ottamista nettisivuille, moninaisuutta heijastavan logon toteutusta tai sukupuolisensitiivisen seinämuraalin maa-laamista.

Lisää:

And Beyond -hankkeessa keikkatyötä toteutettiin esimerkiksi siten, että yksi osallistujista suunnitteli hankkeen logon tuetusti. Osallistujien kanssa myös toteutettiin taideteoksia kemigrammi- ja syanotypiaprosessilla, joita he myöhemmin opettivat muille nuorille ja ammattilaisille.

Metropolia Ammattikorkeakoulun [Puuttuva pala – Tuettu keikkatyö -hankkeessa](#) on kehitetty systemaattinen prosessi tuettuun keikkatyöhön sekä sitä tukevaa materiaalia.

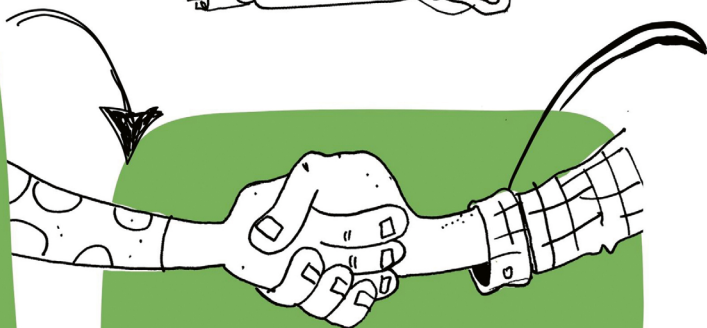
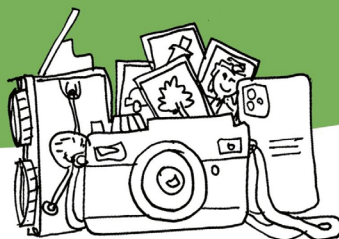
AND BEYONDIN KOKEMUKSIA TYÖKALUJEN YHDISTÄMISESTÄ

tämä infografiikka havainnollistaa, miten joitakin tässä oppaassa esiteltäviä työkaluja yhdistettiin And Beyond -hankkeessa toisiinsa. Kun työkaluja hyödynnetään pitkän ajanjakson kuluessa ja peräkkäin, niillä on parhaat mahdollisuudet tukea osallistujia oman näköisten valintojen tekemisessä.

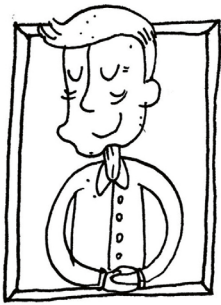

Ohjaaja esitti osallistujille haasteen miettiä työmarkkinoiden sukupuolen mukaista eriytymistä. Näkökulmaksi valikoituivat sukupolvien erilaiset kokemukset työelämästä.

Ohjaaja ja osallistujat tutustuivat toisiinsa kameraklubissa, jossa opeteltiin muun muassa syanotypia- ja kemigrammiprosessia itse valittuihin aiheisiin.

Ohjaaja sopi yhteistyöstä Valli ry:n ja Käpyrinteen palvelutalon kanssa.

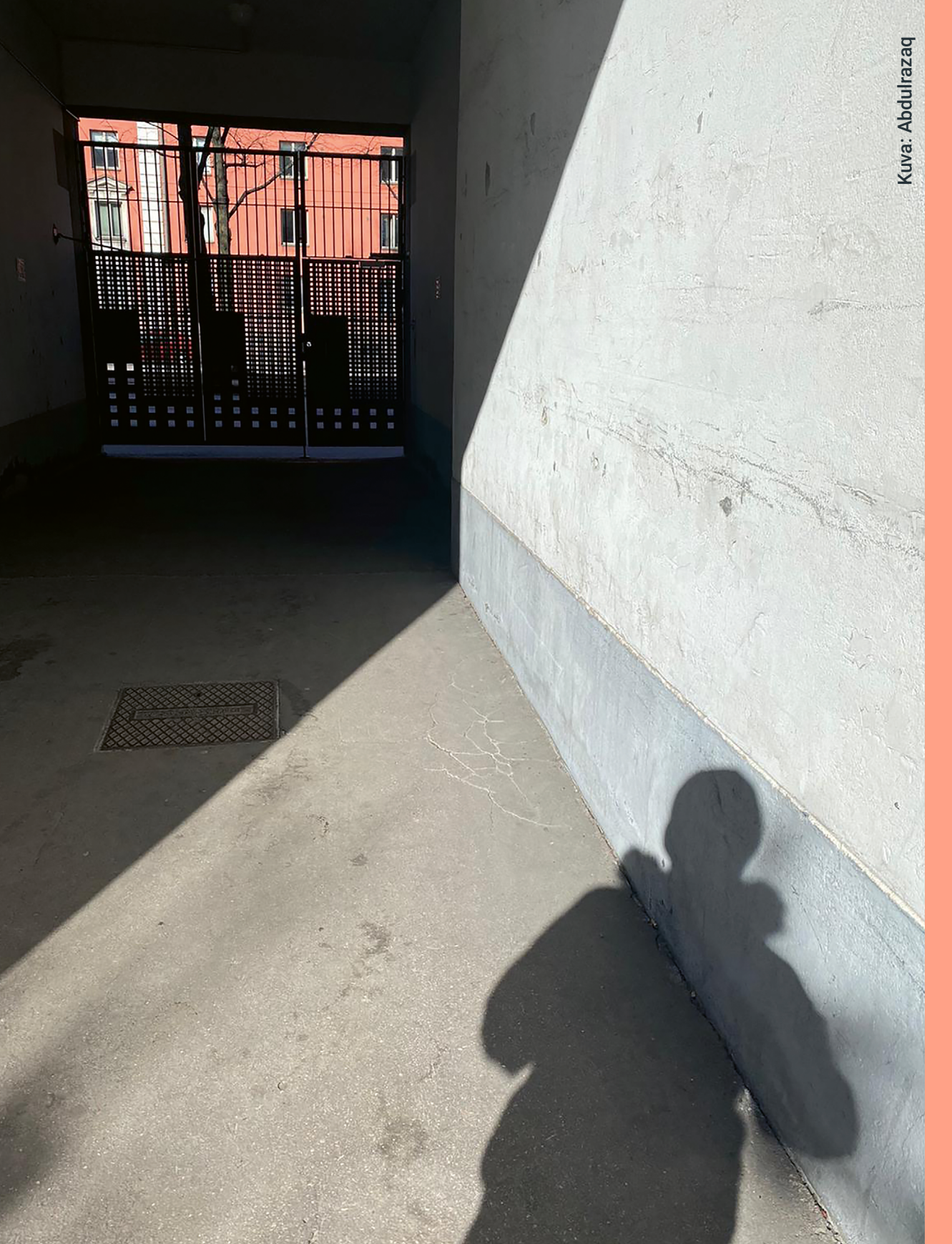
Yhteistyökumppanit järjestivät Käpyrinteellä Galleriatreffien kaltaisen näyttelyn, jonka avajaisiin vanhukset ja heidän perheenjäsenensä olivat tervetulleita. Kaksi osallistujaa hakeutui opiskelemaan sukupuolensa mukaan epätyypilliselle alalle, ja monella muullakin omat tulevaisuudensuunnitelmat selkeytyivät.

Osallistajat tutustuivat Käpyrinteen vanhuksiin kahvitaukotreffeillä. Osallistajat kävivät valokuvamaassa muutokuvat vanhuksista, valitsivat näyttelyyn sopivan valokuvan ja vedostivat sen.

Valli ry kertoi osallistujille työkokeilun mahdollisuudesta Käpyrinteellä. Yksi osallistujista kiinnostui toteuttamaan työkokeilun siellä.

Luova työ näkyväksi

Usein yleisö lisää luovan työskentelyn painoarvoa. Taideteosten julkaisu tarjoaa mahdollisuuden esitellä niiden taustalla olevaa työtä ja ajattelua muillekin sekä vaikuttaa ympäröivään yhteisöön ja peräti yhteiskuntaan. Samalla voidaan saada arvokasta palautetta.

Teosten esittely on mahdollista suhteellisen pienellä vaivalla esimerkiksi pop-up-näyttelyssä tai tulostetussa zine-pienlehdessä. Toisaalta jos ohjaaja valmistelee taideteosten julkistamista kunnianhimoisesti ja varaa siihen paljon resursseja, tämä voi olla osallistujallekin arvokas viesti siitä, että hänen tekemällään luovalla työllä todella on merkitystä. Osallistuja saattaa silloin itsekkin suhtautua luovaan prosessiin sitoutuneemmin ja pinnistellä mahdollisimman hyvään lopputulokseen.

Tässä luvussa esitellään kahta yleisintä tapaa, joilla And Beyondissa taideteokset julkaistiin. Näyttelyt ja julkaisut olivat osoitus siitä, että luovia harjoituksia tai prosesseja ei tehty niiden itsensä takia, vaan niillä oli myös taiteellista painoarvoa ja niiden toivottiin jäävän elämään myös hankkeen jälkeen. Teosten julkaisemisen vuoksi kaikki sopimukset – kuvausluvut ja kuvien käyttöoikeudet – tarkistettiin erityisellä huolellisuudella.

Taidenäyttely jokaisen taidoin

Ripustetaan taidenäyttely, joka on tekijän ja kokijan välistä vuorovaikutusta ja jolla vaikutetaan taiteen kautta yhteisöön laajemminkin. Näyttely on mahdollista toteuttaa myös hyvin vähäisin valmisteluin pop-up-näyttelynä.

Kesto:

Näyttelyn valmistelu-aika riippuu tavoitteesta. Pop-up-näyttelyn ripustus voi kestää esimerkiksi tunnin ja kunnianhimoisesti toteutetun, pysyvemmän näyttelyn ripustus 1–2 päivää. Lisäksi tarvitaan aikaa muihin valmisteluihin, kuten teosten suunnitteluun, toteuttamiseen ja näyttelyn markkinointiin.

88

Tarkoitus:

Näyttelyn avulla herätetään ajatuksia, tunteita ja keskustelua taiteen tekijän ja kokijan välillä. Samalla tehdään näkyväksi käsiteltyä aihetta ja saadaan mahdollisuus vaikuttaa yhteisöön ja yhteiskuntaankin.

Tarvittavat resurssit/materiaalit:

Kaikkiin taidenäyttelyihin tarvitaan näyttelytila, näyttelyn nimikyltti ja ripustusvälineet (esimerkiksi lankoja, nuppineuloja, teippiä, nauvoja, ruuveja).

Mitä kunnianhimoisemmin näyttely toteutetaan, sitä enemmän tarvitaan myös aikaa ja materiaaleja (esimerkiksi kehyksiä, markkinointimateriaalia, kuten avajaiskutsu, juliste, somemainos, näyttelykuvaus, nimikyltit, teosluettelo, ripustusvälineitä, kuten vasara, sakset, pihdit, mattoveitsi, akkuporakone, metrimitta, vatupassi, erilaisia nauvoja ja ruuveja, koukkuja, sinitarraa, teippejä, siimaa, narua, tusseja, kyniä, vihko, viivoitin, neula ja lankaa, avajaistarjoiluja, vieraskirja).

Tavoite:

Osallistujien taiteellisesta työskentelystä tulee tavoitteellisempaa, kun osallistujat tietävät teostensa saavan yleisöä. He saavat kokemuksen, että heitä kuullaan ja että heillä on merkitystä ja todellinen mahdollisuus vaikuttaa. Näyttelyn ripustusprosessin yhteydessä osallistujat vahvistavat itseluottamustaan, saavat onnistumisen kokemuksia sekä kehittävät ryhmätyötaitojaan, ajankäytön hallintaansa ja kykyään kantaa vastuuta.

Toteutus:

- 1. Ennen varsinaista näyttelyä ohjaaja ja osallistujat valitsevat yhdessä näyttelyn teeman ja sopivat taiteelliset työskentelytavat.** Aihevalintaa voi edeltää laajakin keskustelu: pohdintaa, ideointia ja inspiroitumista muun muassa kuvista, muista näyttelyistä ja lehdistä. Aiheen ajankohtaisuus lisää kiinnostusta näyttelyä kohtaan. Ohjaajan vastuulla on varmistaa, että kaikkien ideoita kuullaan ja valinta on yhteinen.

“Älä muuta sano” - näyttelyn suunnittelua. Kuva: Tom Serratti

2. Valitaan sopiva näyttelytila.

Näyttely voidaan järjestää taidegalleriassa, kahvilassa tai ulkona, koulun, järjestön, työpaikan tai muun organisaation pysyvässä näyttelytilassa. Työtavalla voi olla merkitystä, kun näyttelytilaa etsitään: jotkut galleriat ovat erikoistuneet esimerkiksi valokuvaan tai kuvataiteeseen. Pop-up-näyttelyn toteuttamiseen soveltuu paikka, jossa tavoitetaan paljon ihmisiä, kuten käytävä, ruokala tai jopa bussipysäkki. Taidegalleriassa pidettävään näyttelyihin on yleensä avoin haku puolivuositain, mikä on hyvä huomioida suunnittelussa.

Kuva: Tom Serratti

Kun näyttelytila on tiedossa, ohjaaja ja osallistujat käyvät tutustumassa siihen. Tutustumiskäynnillä arvioidaan, millaiset teokset sopivat tilaan, kuinka monta teosta sinne mahtuu ja miten teokset laitetaan esille. Tämä määrittää mukaan valittavien taideteosten määrän ja tyylin. Näyttely koostuu teoksista ja tilasta: parhaimmillaan taideteokset ja näyttelytila toimivat vuorovaikutuksessa ja luovat yhdessä vaikuttavan kokonaisuuden.

3. Sovitaan kunkin työroolista näyttelyprojektissa.

Ohjaaja ja osallistujat keskustelevalle, mitä työtehtäviä näyttelyn valmisteluun kuuluu ja miten työt jaetaan. Kuka toimii näyttelyn kuraattorina? Kuka vastaa budjetista, viestinnästä, medianäky-

vyydestä, avajaisista ja tarjoilusta? Osallistujat voivat valita tehtäviä kiinnostuksensa ja osaamisensa mukaan. Pop-up-näyttelyyn liittyy vähemmän järjestelyjä, mutta esimerkiksi lupien hankkimiseen, ripustukseen ja viestintään liittyvästä työnjaosta on silti syytä sopia. Näyttelyprojektista vastaava ohjaaja varmistaa, että tehtävät ovat sellaisia, joista osallistujat kykenevät kantamaan valitsemansa vastuun.

4. Aikataulutetaan näyttelyprojekti.

Aikataulun suunnittelu mahdollistaa näyttelyn valmistumisen ajoissa. Aikataulussa huomioidaan näyttelyjärjestelyt, kuten näyttelyn ripustus, viestintä ja markkinointi, avajaisjärjestelyt sekä näyttelyn purku.

5. Budjetoidaan näyttelyn kustannukset.

Jos näyttelyä varten on olemassa erillinen budjetti, sen käytöstä soviin etukäteen yhdessä. Ohjaaja tai vastuutehtävän saanut osallistuja seuraa budjetin toteutumista.

6. Suunnitellaan ja toteutetaan näyttelyn viestintä ja markkinointi.

Ohjaaja ja osallistujat keskustelevat etukäteen, millaisia tavoitteita näyttelyn viestinnälle ja markkinoinnille asetetaan. Jos resursseja on vähän, kannattaa toteuttaa vain välttämättömät ponnistelut. Kaikkia viestintämateriaaleja varten tarvitaan näyttelyn nimi, kesto ja paikka sekä lyhyt, vetävä kuvaus näyttelyn sisällöistä ja sitä parhaiten edustava kuva. Niitä voi hyödyntää erilaisissa näyttelylle laadittavissa materiaaleissa, kuten avajais- ja näyttelykutsuissa, julisteissa ja someviestinnässä.

7. Suunnitellaan ja toteutetaan näyttelyripustus.

Suunnitteluvaiheessa ohjaaja ja osallistujat miettivät, mitä materiaaleja ripustukseen tarvitaan ja miten teokset sekä ripustusmateriaalit kuljetetaan näyttelypaikalle. Alustava suunnitelma teosten paikoista näyttelytilassa helpottaa työskentelyä paikan päällä. Jos toteutetaan kunnianhimoinen näyttely, teokset voi kehystää. Ennen näyttelyä ohjaaja ja osallistujat viimeistelevät näyttelytilan ripustusmahdollisuudet huomioiden.

Jos kyse on isohkoista teoksista, ripustusvaiheessa ne voi laittaa suunniteltuun kohtaan nojaamaan seinää vasten tai lattialle, että on mahdollista arvioida, miltä kokonaisuus näyttää kyseisessä tilassa. Tässä vaiheessa ohjaaja ja osallistujat voivat helposti vaihdella teosten paikkaa ja kokeilla, miten tilaan muodostuu haluttu tunnelma. Näyttelyn ripustajat voivat kulkea näyttelytilan läpi luonnollisessa kulkusuunnassa ja kokea, miltä tila kokonaisuutena vaikuttaa. Jokaiselle teokselle on tärkeää löytää paikka, jossa se pääsee oikeuksiinsa ja siitä tulee osa näyttelyn luomaa tarinaa. Jos näyttelyllä on kuraattori, hänellä on lopullinen valta päättää ripustuksesta.

Kun teosten paikat ovat selvät, ohjaaja ja osallistujat aloittavat varsinaisen ripustuksen. Ripustuksen viimeistelyyn kuuluvat teosten välisten etäisyyksien ja teosten suoruuden varmistaminen, näyttelyn nimikyltin ja teoskylttien kiinnittäminen sekä teosten mahdollinen valaisu. Näyttelyn kuvaus seinällä sekä vieraskirja ovat osa kunnianhimoisesti toteutettua näyttelyä. Sen viimeistelee teosluettelo, jossa on kunkin teoksen nimi, taiteilijan nimi, teoksen valmistumisvuosi, teoksen työtapaa ja teosta kuvaava teksti.

8. Pidetään näyttelyavajaiset.

Avajaiset ovat juhlan paikka. Ohjaaja ja osallistujat valmistelevat avajaispuheenvuoron, mahdollisen muun ohjelman ja tarjoilut. Avajaisten jälkeen tila siivotaan. Joku on hyvä valjastaa

juhlien viralliseksi valokuvaajaksi. Katso myös yksityiskohtaisemmat ohjeet [Galleriatreffien](#) järjestämiseen.

9. Näyttely on avoinna yleisölle.

Näyttelyaika voi vaihdella yhdestä illasta useampaan kuukauteen. Tämä on koko näyttelyprojektin tarkoitus: osallistujien ääni tulee kuuluviin ja heidän tekemänsä taiteellinen työ ja aiheeseen liittyvät ajatukset tulevat näkyviksi.

10. Puretaan näyttely ja käydään yhteinen palauteskustelu.

Näyttelyprojekti päättyy vasta, kun näyttely on purettu ja tila on tyhjä. Ohjaajan ja osallistujien yhteinen juttuhetki projektin jälkeen on arvokas tapa kiteyttää, mitä siitä onkaan opittu, ja kaunis lopetus yhteiselle ponnistukselle.

Yhteys tasa-arvoon:

Näyttelyprojektin osallistujiksi voidaan etsiä henkilöitä, joilla on henkilökohtainen motivaatio työskennellä tasa-arvokysymysten äärellä taidetta hyödyntäen. Vaikka osallistujat olisivat ketä tahansa, näyttelylle voidaan valita jokin tasa-arvoon liittyvä teema. Näyttelyprojektissa kaikki taiteentekijät ovat samanarvoisia, koska näyttelyssä teokset ovat pääosassa.

Lisää:

Yksi esimerkki kunnianhimoisesta näyttelyprojektista on Polulla-näyttely, joka toteutettiin And Beyond -hankkeessa KameraKlubin osallistujien kanssa. Näyttelyn päätyttyä teoksista koottiin [sähköisen katalogi Poikien Talon verkkosivulle](#)

Inspiraatiota tasa-arvoaiheisen valokuvaprojektin toteuttamiseen voi saada And Beyondissa toteutetusta [PhotoVoice](#)-prosessista, jonka aiheena oli suomalaisten työmarkkinoiden sukupuolen mukainen eriytyminen.

Zine-kirjasto

Julkaistaan taiteellisia tuotoksia zine-pienlehtinä ja perustetaan niistä lukunurkkaus tai vaikkapa tavarapyörällä kiertävä Zine-kirjasto, johon voi tutustua itsenäisesti tai ohjatussa työpajassa. Myös nettiin on mahdollista luoda sähköinen Zine-kirjasto.

Kesto:

Zine-kirjaston pystyttämisen kesto riippuu sen laajuudesta. Työpaja Zine-kirjaston yhteydessä voi kestää esimerkiksi 1–2 tuntia.

Tarkoitus:

Zine-kirjasto antaa mahdollisuuden tutustua omaan tahtiin muiden taiteellisiin tuotoksiin, mielenmaisemiin ja elämäntilanteisiin. Vaihtoehtoisesti se tarjoaa ohjatun irtioton arjen kiireistä ja mahdollisuuden keskustella zinejen herättämistä ajatuksista muiden kanssa työpajassa.

Tarvittavat resurssit/materiaalit:

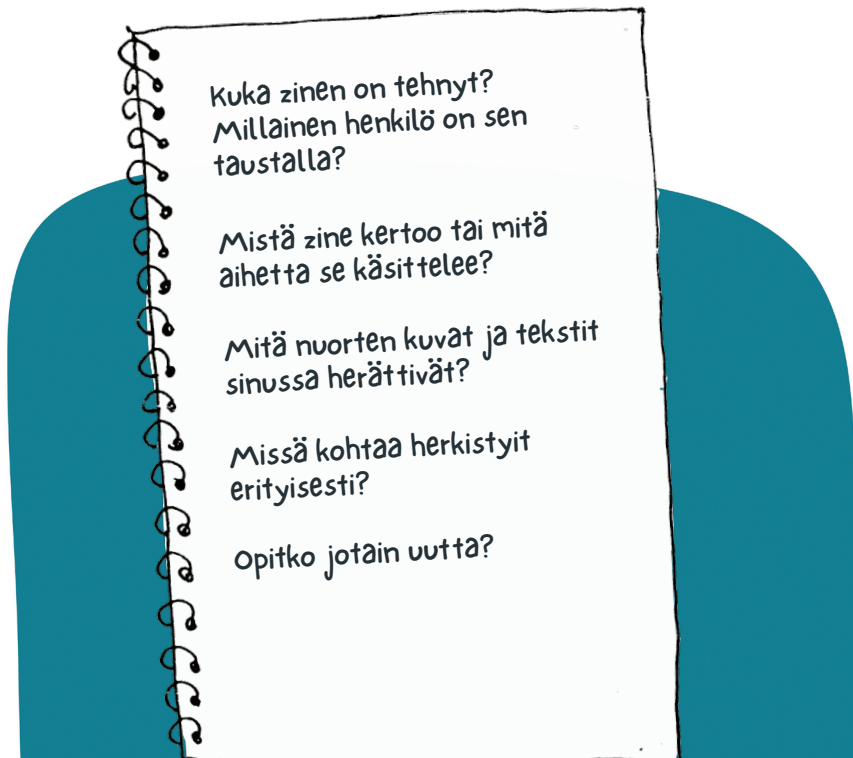
Zine-kirjaston lähtökohtana on useampi kappale valmiita zinejä, jotka voivat sisältää esimerkiksi valokuvia, tekstejä tai QR-koodeja netissä sijaitseviin äänitiedostoihin. Katso tämän oppaan ohjeet zinen laatimiseen [Helppoista ohjeista zine-pienlehteen](#). Zine-kirjaston toteutustavasta riippuen pienjulkaisujen esittelyyn tarvitaan esimerkiksi pöytä, tyylikäs puulaatikko tai pyykkipoikia ja pyykkinarua. Seinälle on hyvä ripustaa Zine-kirjaston kyltti ja zineille taustakuvaus. Jos Zine-kirjastosta halutaan moniaistinen kokemus, lisäksi voidaan varata tunnelmaan sopiva valaistus, soittolista ja äänentoistolaitteet.

Tavoite:

Zine-kirjaston kävijät tai työpajan osallistujat oppivat ymmärtämään maailmaa toisen näkökulmasta ja oppivat jotain uutta. Osallistujat saavat tunteita herättävän taidekokemuksen.

Toteutus

1. Ohjaaja voi aloittaa työpajan Zine-kirjastossa auttamalla osallistujia tutustumaan toisiinsa ja zineen julkaisumuotona. Taustalle voi laittaa musiikkia tunnelmaa luomaan.
2. Ohjaaja kehottaa osallistujia valitsemaan zineistä ensi silmäyksellä heitä eniten kiinnostavan julkaisun, ottamaan mukavan asennon, omistamaan zinelle rauhallisen lukuhetken ja valitsemaan lukemisen jälkeen seuraavan zinen.
3. Kun osallistujat ovat lukeneet riittävästi zinejä, ohjaaja pyytää jokaista valitsemaan häntä eniten puhutelleen zinen ja esittelemään sen muille. Apukysymyksinä voi käyttää esimerkiksi seuraavia:

4. Zinejen herättämistä ajatuksista ja tunteista keskustellaan yhdessä. Voidaan myös pohtia, missä yhteyksissä zinemuotoista julkaisua voisi ehkä hyödyntää omassa toimintaympäristössä.

Yhteys tasa-arvoon:

Zinejen teema voi liittyä juuri tasa-arvoon.

Variaatio:

Zine-kirjasto voi olla myös vieraita ilahduttava yllätys siten, että pienlehtiä piilotetaan eri puolille rakennusta, tapahtuma-aluetta tai kaupunkia. Sen löytäjälle voidaan jättää ohje joko jättää julkaisu paikalleen tai lupa ottaa se mukaansa.

Lisää:

Poikien Talon nettisivulla on sähköinen Zine-kirjasto, jossa esitellään osa And Beyond -hankkeen yhteydessä tehdyistä projekteista zineinä.

**Zine "Murtunut":
Antti Liimatainen**

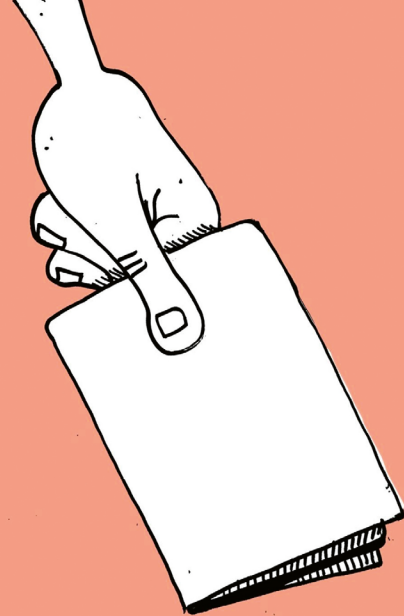
Zine "A lot in my mind":
Marek Timaskin

Zine "Kengät kertovat":
yhteisteos

Zine "Ylpeys ja
ennakkoluulo":
yhteisteos

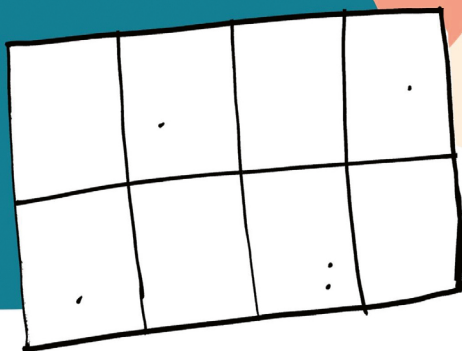

8-SIVUINEN ZINE

Helpot ohjeet

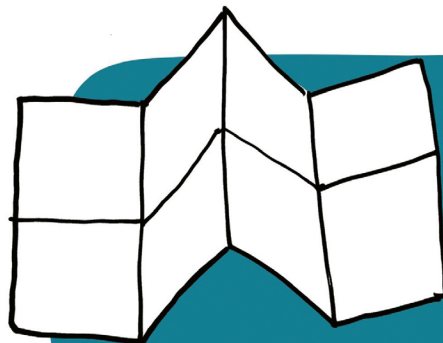
98

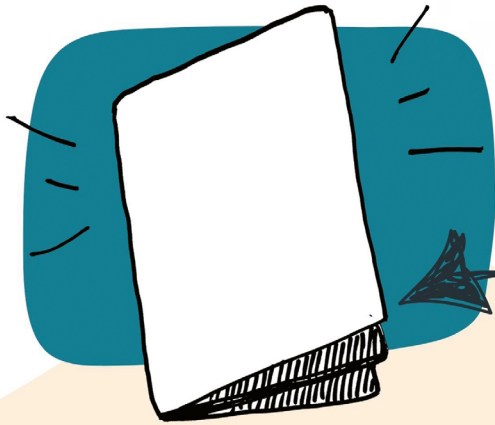
Zine on omakustanteinen, voittoa tavoittelematon pienjulkaisu, jonka voi askarrella itse, tulos-
taa, painattaa tai julkaista netissä. Teknisellä toteutuksella ei ole yhtä suurta painoarvoa kuin tekijän sanomalla. Zine onkin rehellisesti tekijänsä näköinen, taiteellisesti ja toteutuksensa osalta moneen suuntaan kurottava julkaisumuoto, joka elää ja hengittää vahvasti marginaalikulttuureissa ja markettien lehtihyllyjen ulottumattomissa. Sen juuret ovat underground- ja antikapitalistisessa alakulttuurissa.

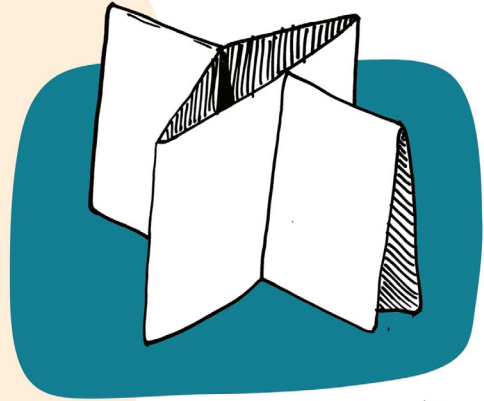
1. Ensin taita paperi kahdeksaan osaan.

2. Taita paperi kuten kuvassa.

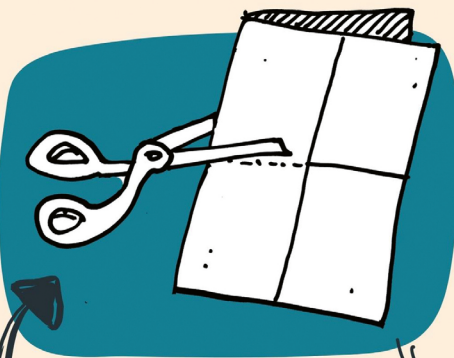

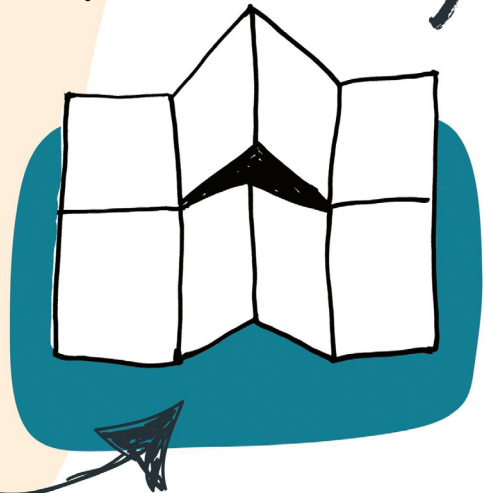
6. Zine on taitettu
pienlehdeksi.
Voit lisätä sisällön.

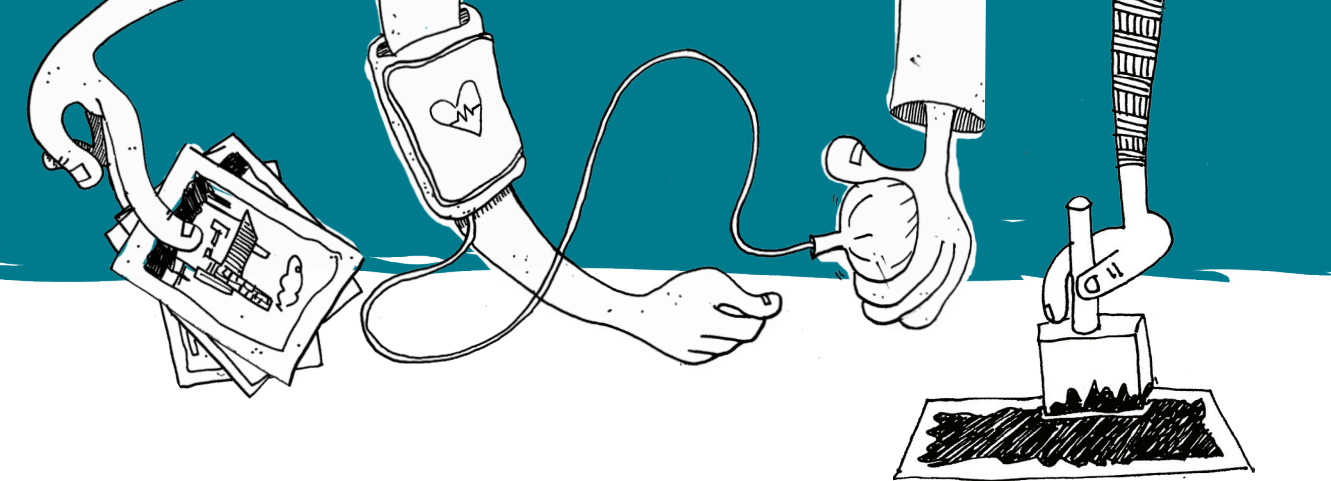
5. taittele pituussuunnassa
puoliksi ja muodosta sivut.

3. Leikkaa paperin keskiosa
auki, ainoastaan keskim-
mäisten taitosten kohdalta.

4. tarkista, että pape-
riin leikattu kohta on
kuten kuvassa.

Tervetuloa tutustumaan työkaluihin, joissa yhdistyvät luovuus ja sukupuolten tasa-arvon edistäminen. Menetelmäopas sisältää virittäviä harjoituksia ja luovien prosessien kuvauksia. Lisäksi oppaassa annetaan vinkkejä luovuuden hyödyntämiseen työelämäyhteistyössä ja luovien teosten näkyville saattamisessa.

**zine-kirjasto · kuvasafari · postikortit vaihtoon
photovoice · näyttely jokaisen taidoin · pinnan alla
galleriatreffit · kengät kertovat · kahvitaukotreffit**

And Beyond – Miesten luovat polut työelämään on Metropolia Ammatikorkeakoulun ja Poikien Talon yhteishanke (ESR 2021–23), joka kehitti luovuutta ja omakohtaisia kokemuksia hyödyntäviä lähestymistapoja työmarkkinoiden sukupuolen mukaisen segregaaion käsittelyyn nuorten kanssa. Nuorille järjestettyjen pajojen ja kokeilujen pohjalta kehitettiin konkreettisia työvälineitä ja toteutettiin koulutuksia ammattilaisille.

